25ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 6928 18 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1908 ՇԱԲԱԹ 6 ՇԷՎՎԱԼ 1326 31 Octobre 1908 25me année N. 6928

“ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Գ.ռ.
» » վեցամսեայ	45	»
Գաւառներու համար տարեկան	108	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25	Ֆր.
» » վեցամսեայ	20	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آرەولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره کین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVEEK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

“ԱՐԵՒԵԼՔ„ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

ԿԱԹՈՂԻԿ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀՐԱՆԴ

Երէկ իրիկուն Բաթումի շոգենաւով մայրաքաղաքէս ճամբայ ելաւ ԱՐԵՒԵԼՔի Ռուսիոյ աշխատակից Մելքոն էֆ. Կիւրճեան (Հրանդ) դէպի Էջմիածին։ Ինչպէս յայտնի է, տաղանդաւոր գրագէտը Կաթող. պատգամաւոր ընտրուած է երկու գաւառ. Թեմերէ, Բալուէն և Բէօթանէն միանգամայն, որով երկու ձայն կը տանի իր հետ։

Հրանդ Կովկաս և Այրարատեան Նահանգ կ՚երթայ ոչ միայն իբրև պատգամաւոր, այլ և իբրև Թղթակից Արեւելքի, որուն պիտի հասցնէ իր տպաւորութիւնները օրը օրին, այն բոլոր քաղաքներէն զորս պիտի այցելէ, ի մէջ այլոց Անիէն, Բագրատունիներու պատմական մայրաքաղաքէն։

Անշուշտ Թերթիս համար բաղդաւորութիւն մըն է որ ասանկ ինքնատիպ Թղթակից մը կ՚ունենայ այն տեսակ վայրերու մէջ, որոնց կապուած են յաւէտ հայութեան սիրտն ու հոգին, և Հրանդ անշուշտ իր կոկիկ նոր ու հոգեցունց ներշնչումներուն տակ այլապէս աղուոր էջեր պիտի արտադրէ։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՆԵՐԿԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ

Երեսփոխանական Ժողովոյ նախընթաց նստին պատրաստած էինք հետեւեալ բանախօսութիւնը, զոր խել մը բռի բաւանի ժամանակ չտուին մեզ արտասանելու։ Շատ կը ցաւիմ որ Երեսփ. Ժողովը մեծ ձայնէս Թերապուէ իր պարտաւորութեան մէջ իբր անկարեւոր ինչ մէկըի նկատելով այդ խնդիրը զոր առաջին անգամ մենք ներկայացուցինք Ժողովոյ Ատեանին։ Մեր ձայնը դէթ Մամլոյ միջոցաւ լսելի ընել տալու և մեր պարտականութիւնը այսչափով գոնէ կատարած ըլլալու նպատակով ստորեւ կը հրատարակենք մեր բանախօսութիւնը։ Նոր բան մը չկայ այն պատմական հակիրճ տեսութեան մէջ զոր հոն ամփոփած ենք անո՛նց համար միայն որ այդմանն ալ չեն գիտեր մեր ազգային եկեղեցական պատմութենէն և որոնք դժբաղդաբար դիտեցինք Թէ ստուար մեծամասնութիւն կը կազմեն ներկայ երեսփոխանութեան մէջ։ Իղձ՛ս Թէ ա՛յդքան մը գոնէ կարդային այս անգամ Արեւելքի սոյն Թիւը, որպէս զի դէթ յառաջիկային քիչ շատ գաղափար կազմած ըլլային երբ խնդիրը մօտերս դարձեալ գայ Երեսփ. Ժողովոյ Ատեանը.—

•

Տեարք Երեսփոխանք,

Այսօր Պատուարժան Ժողովդ Հայ Եկեղեցւոյ համար կենսական խնդրոյ մը առջեւ կը գտնուի, ա՛յն է Կիլիկիոյ Աթոռին մասնակցութիւնը ընդհանրական Հայրապետի ընտրութեան։ Կը ցաւիմ որ մեր արդի ընկերակիցներէն շատերը, անտեղեակ ըլլալով գլխովին Հայ Եկեղեցւոյ պատմութեան, Թեթեւակի իմն կարծիք կը յայտնեն այս խնդրոյն վրայ, ինչպէս Պատուարժան երեսփոխան մը անցեալ նստին առարկեց Թէ ինչ նշանակութիւն ունի Հայրապետական ընտրութեան մէջ եթէ մէկ ձայն մը աւելի կամ ձայն մը պակաս ըլլայ, երբ Թէ Կիլիկիոյ Աթոռակալին քուէն և Էնկիւրիի կամ Տրապիզոնի պատուիրակին քուէն համահաւասար ըլլային։ Իրաւ է որ Կիլիկիոյ Սրբազան Կաթողիկոսն ալ մէկ ձայնէ աւելի չպիտի ունենայ ներկայ ընտրութեան մէջ, բայց այդ մէկ ձայնին մասնակցութիւնը անհունապէս տարբեր է և անբաղդատելի նշանակութիւն պիտի ունենայ. յաչս Պատմութեան, յաչս Հայ Եկեղեցւոյ, յաչս Հայ ժողովրդեան — և օտարաց ալ — չի պիտի նշանակէ բազում Թեմեր պարունակող մեծ վիճակի մը, Կիլիկիոյ պատմական երկրին, անոր հոգեւորական և աշխարհական դասուն մասնակցութիւնը Հայ ժողովրդեան մեծամասնութեան ձեռնարկած եկեղեցական ամենակարեւոր մէկ գործին։

Շուրջ 4½ դարէ ի վեր, որ Հայ Եկեղեցւոյ հանրութեան կեդրոնը Կիլիկիայէն փոխադրուեցաւ վերստին արեւելեան Հայոց երկիրը, իր սկզբնական աթոռը Վաղարշապատ և ազգին մեծամասնութիւնը յարեցաւ և փարեցաւ այդ աթոռին շուրջ, Կիլիկեան աթոռը, անկեալ վիճակի մէջ, չուզեց տեղի տալ, ընդունիլ այդ փոփոխութիւնը fait acompli և Կիլիկեան կամ Սսոյ մասնաւոր կաթողիկոսութիւնը քաշքշուկ դարձաւ կեանք մը գոյութիւն մը ընդհանրապէս շատ տխուր, շատ նսեմ, խաղալիկ յաճախ տեղւոյն իշխանաւոր Թուրք ցեղապետաց և դուրկ Հայ մեծամասնութեան նեցուկէն։ Այդ երկարատեւ, 400ամեայ շրջանին մէջ մասի վրայ կը հանդիպինք մէկ քանի աթոռակալք որք պատիւ բերած ըլլան Հայ եկեղեցականութեան և պատմութեան մէջ անուն թողած ըլլան։ Բայց այդ երանելի աթոռակալք և միաբանութիւնը չարունակեցին դարերով իրենց մեկուսացումը Հայ Եկեղեցւոյ մեծամասնութենէն։ Այո՛, մինչեւ ցայսօր, այսինքն 400 տարիէ ի վեր Կիլիկիոյ աթոռակալք մասնակից չեղան ընդհ. Հայրապետի ընտրութեան, բողոքարկու դիր մը տալով իրենց աթոռին տեղափոխութեան և ընդհ. Հայրապետութեան իրենց ձեռքէն խլելուն դէմ։ Եւ Թէեւ Կիլիկիոյ Հայ ժողովուրդը սրտով և հոգւով բաժնուած չէր Գրիգոր Լուսաւորչի աթոռէն, Էջմիածնէն, բայց ինքն ալ անտարբեր մնաց այդ բաժանումութեան մասին։ Եւ երբ Թէ Հայ-Հռոմէական բաժանումը բռնական չըլլար մեր Եկեղեցին և Հայ ժողովուրդը պառակտելու —որուն վրայ աւելցան անցեալ դարուն բողոքական պառակտումն և հակառակութիւնք, — մեր Եկեղեցւոյ բարձրագոյն այն երկու աթոռներն իրարու դէմ Թշնամութեան և հակառակութեան տխրեան հանդիսացան դարերով, յաճախ զիրար արհամարհելով և նզովելով իսկ, ի մեծ գայթակղութիւն օտարաց։ Հազիւ անգամ մը փորձ եղաւ հաշտութեան մը կնքել, որ երկարատեւ չեղաւ։ Այսու հանդերձ Տաճկաստանի Հայք խոհր դրած չէին արժանաւոր Սսեցի եկեղեցականաց մասին որոնցմէ Պատրիարքներ ալ եղած են ի հնումն և մեր օրով ալ և Սսոյ Կաթողիկոսք ոմանք մասնակցած են իսկ երբեմն մեր եկեղեցական ժողովոյ երբ Պոլիս գտնուած են քաղաքական պատճառներով։ Մեր Եկեղեցին ի սկզբանէ անտի Յոյն Եկեղեցւոյ նման բազմաթիւ աթոռներու համագոյակից գոյութիւնը ընդունած չէ։

Լուսաւորիչ և իր երանելի ժառանգորդք և նոյն յաջորդք միայն կը վարէին Հայ Եկեղեցւոյ հովուապետութիւնը եպիսկոպոսապետ կամ կաթողիկոս Հայոց տիտղոսով, միայն իրենց խորհրդակից կամ առընթերակայ ունենալով, աւելի ետքերը, մէկ երկու մեծ աթոռներու աթոռակալ եպիսկոպոսները, ինչպէս Գիրք Թղթոց հրատարակուած վաւերագիրները ցոյց կուտան։ Հայ Եկեղեցւոյ աւանդութիւնը ա՛յս է, ինչպէս կաթողիկոսական ձեռնադրութեան կարգն ու աղօթքներն ու պատարագամատոյցը կը ցուցնեն։ Բազմաթիւ կաթողիկոսներու հաստատութիւնը, որոնց Թիւը անկարգութեան շրջաններուն պահ մը մինչեւ եօթնի եղաւ փառամոլ եպիսկոպոսներու կամայական ենթրիկներով, ո՛չ օրինական է և ո՛չ օգտակար։ Համահաւասար կաթողիկոսներ ունենալ մէկ ազգի և եկեղեցւոյ համար non sens մը, անկարգապահութեան տարր մը, հերձուածի վտանգ մըն է և ծիծաղելի կը դարձնէ առ այդ ձեռնադրութիւնը։

Ասոր համար ազգն, երբ ամեն ատեն միջոցը ունեցաւ, քիչ մը ինքզինքը գտաւ, ջանաց սանձ մը դնել այդ քաոսային վիճակին և այդ աթոռներուն Թիւը իջեցուց մինչեւ չորսի, որոնցմէ մին ալ, Գանձասարի կաթողիկոսութիւնը ջնջուեցաւ անցեալ դարուն և Աղթամարայ կաթողիկոսութիւնն մեր օրով ինքնին ջնջման վիճակի հասած ըլլալով կը մնայ ընդհ. Հայրապետութենէ անջատ մի միայն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը։

Ինչպէս գիտէք կամ պէտք է գիտնաք, սոյն Աթոռը վերջին 100 տարուան ընթացքին մէջ տեսակ մը ժառանգական մենաշնորհ դարձած էր Աջապահեան բռնած Սսեցի ցեղին մէջ, որոյ անդամք ոսկեայն հեռու էին նմանէ Լուսաւորչեանց Պարթեւազն ժառանգորդաց բարձրութենէ, սրբութենէ, վարքը վայելեմ յաչս Թէ՛ ընդհ. ազգին և Թէ նոյն իսկ վիճակաւորաց Կիլիկիոյ։ Եւ երբ 1866ին վերջին Աջապահեան կաթողիկոսին վախճանէն վերջը Աթոռը կը յափշտակուէր իր ժառանգ ամուսնէր Նիկողայոս կաթողիկոսէն, Պոլսոյ ազգային վարչութիւնը առիթ մը եկած համարեցաւ միանգամ ընդ միշտ բարեկարգել այդ Աթոռը և ինչ ինչ քաղաքական նկատումներով զայն պահպանելով հանդերձ, մեծ իմաստութեամբ ձեռնարկեց մաս մը չհանդիպեր եկեղեցականաց, այն է սսեցին միաբանութեամբ բաժանուած ձգտումներն և Մայր Աթոռին հանդէպ բռնած ըմբոստ դիրքը լքել, Էջմիածնական Եպիսկոպոսի մը յանձնելով Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը, մանաւանդ որ Կիլիկեան 2—3 եպիսկոպոսաց մէջ արժանաւորներն ալ կը պակսէին։

Այս ձեռնարկը դիւրին չպիտի ըլլար գործադրել սակայն, 400 տարուան խնդիրը բառնալ մէկ շունչով, եթէ Կիլիկիոյ Հայ ժողովրդեան իմաստուն մեծամասնութիւնն ալ հաճեհաւան չըլլար այդ եկեղեցական բարեկարգութեան։ Դժբաղդաբար այդ նպատակին իբր գործակատար ընտրուած անձը, Բէյթիւրեան Մկրտիչ Կաթողիկոս, որ իր այդ անակնկալ և նորահաս վիրքը կը պարտէր Պոլսոյ Ազգային Վարչութեան և խոստացած էր կատարել այդ մասին տրուելիք պայմանները ընդունիլ, դրժեց վերջը իր խոստմանը և այն ժամանակուայ ընդհ. Հայրապետեան ալ իր քառուն և ծայրայեղ ընթացքով անկարելի դարձուց բաղձացեալ ներդաշնակութիւնը։ Մկրտիչ Կաթողիկոսի օրով 2—3 ընդհ. Հայրապետի ընտրութիւն եղաւ, որուն չմասնակցեցաւ Կաթողիկոսը, հետեւելով իր նախորդ Սսեցի կաթողիկոսաց ընթացքին։ Մինչեւ իսկ, Բէյթիւրեան, Էջմիածնայ Աթոռոյն ուխտաւոր եպիսկոպոս մը ըլլալով հանդերձ, վերջէն աւելի ջերմ հակառակորդ դարձաւ Մայր Աթոռին և Պոլսոյ Պատրիարքութեան քան Թէ նախկին բուն սսեցի կաթողիկոսները։ Իր մահէն յետոյ երկար ատեն անտէր, անտիրական մնաց Աթոռը, այլեւայլ ենթրիկներու առարկայ եղաւ, մինչեւ որ Թէ՛ Պատրիարքարանը և Թէ՛ նոյն իսկ երջանկայիշատակ Հայրիկ աշխատակցելով արդի Տ. Սահակ սրբազան կաթողիկոսը ընտրուեցաւ։ Սոյն Հայրապետին անձնաւորութիւնը բուն կարեւորն երաշխաւորութիւն մըն էր ցարդ որ ազգին կողմանէ ա՛յսքան ատենէ ի վեր բաղձացուած ներդաշնակութիւնը մանաւանդ այդ երկու Աթոռոց մէջ, ընդունելութեամբը Կիլիկեցւոց կողմանէ ընդհանրական հանգամանքին Արարատեան Աթոռոյ գահակալին։

Այդ յոյսը ջնջուած չէ ցարդ մեր սրտէն, ցորչափ կը հաւատանք Տ. Տ. Սահակ կաթողիկոսին ուղղամտութեան և պարկեշտութեան։ Այսօր առիթը եկած է սակայն որ Նորին Շնորհազարդ Սրբազնութիւնը ակներեւ ցոյց տայ Թէ իր նախորդին պէս ուրացած չէ աւանդը, որ ծնունդ լինբը, բուն սիրտ նեղիչէ, Թէ ինքը կը յարգէ ազգին մեծամասնութեան փափաքը՝ դարաւոր խրամատը և Թիւրիմացութիւնը բառնալ ու երկու համազգային Աթոռոց մէջ. կը զգայ Թէ ինքը չի կրնար խուսափիլ ընդհանուր Հայրապետին համահաւասար դիրք բռնելու ձգտիլ; Թէ ինչպէս Տ. Համայնից Սրբազան զիտել տուաւ նախորդ նստին, մինչ մեր օտար դաւանութենէ եղող ազգակցաց հետ անգամ եթէ հնար ըլլայ միանալու, յարաբերութեան մտնելու փափաքներ կան, անտեղի, ողբալի բան է միեւնոյն դաւանութենէ եղող հայ եկեղեցականութեան մէկ մասին անջատ մնալը, պօղ եղերը ներկայ պարագային մէջ։ Մեր մասնաւոր տեղեկութիւնքը զգալ կուտային մեզ Թէ Ս. Կաթողիկոսը կը վարանէր վերջին ժամուն իր ընելիք որոշման մասին, մաս մը տեղական կղերին կ՚զգուշացնէին զինքը այդ առաջին քայլը առնելէ, երբ Թէ Սսոյ Աթոռին դարաւոր խուռեները (?) զոհէ, մինչդեռ միւս կողմէ իր խիղճը և պարտականութեան զգացումը հակառակը կը զգէր։ Արդէն հանգուցեալ Հայրիկին եղբայրսիրական, քրիստոնէավայել ընթացքը որ եղբայրական ձեռք կարկառեց Տ. Սահակ կաթողիկոսին, բոլորովին անվայել դարձուցած է Սսեցւոց նախկին ընթացքին չարունակումը հանդէպ Մայր Աթոռոյ։ Այժմ ձեր նկատողութեան յանձնուած նամակին մէջ չեշտուած տարակուսութիւնները կը ցաւիմ ըսել, պատրուակ մըն են լոկ և անտրամաբանական. լաւագոյնը լաւին թշնամին է. մենք չենք կրնար այս պահուս Պօլօժէնիայի տրամադրութիւնները փոփոխել և Կիլիկիոյ ամբողջ Թեմերը զատ զատ մասնակից ընել տալ կաթողիկոսական ընտրութեան։ Դարձեալ զգալի է որ բոլոր եկեղեցական պատուիրակները, ինչպէս Պոլսոյ Պատրիարքին պատուիրակը, պէտք չունին իրենց քուէին համար աշխարհականաց խորհուրդ հարցնելու։ Այդչափ փափուկ խղճմտութիւն ցոյց տալ ներկայ պարագային, ո՛չ-անկեղծ ձեւաբանութիւն պիտի Թուի միայն՝ մերժումը արդարացնելու համար մտածուած կամ Թելադրուած։

Ես վստահ եմ սակայն որ եթէ այս պահուս կոչում մը ըլլայ Պատկառելի Ժողովոյդ կողմանէ Ն. Ս. Օծութեան և ազգովին միահամուռ իղձ յայտնուի որ մասնակցի ներկայ ընտրութեան, որ Կիլիկիոյ վիճակաւորին ձայնը բացակայ չը գտնուի Իջման Տաճարին մէջ ազգին միահամուռ ձայներուն ամբողջութենէն, ինք վերջին պահուն, մինչ տակաւին հնարաւորութիւն կայ, համակերպի ազգին կողմանէ հանդիսաւորապէս յայտնուած այդ ընդհանուր փափաքին։ Զայդ ընելով մեծ փորձ մը տուած կ՚ըլլայ, տեսա՛ք երեսփոխանք, ձեր ազգասիրութեան, իմաստուն հեռատեսութեան և Հայ Եկեղեցւոյ շահուցը նախանձախնդրութեան։ Այդ իղձը այսօր կրնայ հաղորդուիլ հեռագրաւ, յիշեցնելով որ եթէ յարմար դատի, կրնայ նոյնպէս հեռագրաւ այժմ Պոլիս գտնուող սասնեան եպիսկոպոսներէն մին պատուիրակ կարգել իր կողմանէ յԷջմիածին որոնք կրնան յառաջիկայ շաբթու ճամբայ ելնել միւս պատուիրակաց հետ։ Այս առիթը, խորհեցէ՛ք, որ ամեն ատեն չի պատահիր, տեսա՛ք իմ։

Գիտեմ որ ինքն ալ պահանջքներ ունի հանդէպ Մայր Աթոռոյ և Պոլսոյ Պատրիարքութեան, որոց մէկ մասը արդարացի են։ Ժողովս պէտք է խոստանայ Թէ լուրջ ուշադրութեան պիտի առնու զանոնք յառաջիկային և արդարացի համաձայնութեան մը յանգիլ, եթէ ինքը հաճի այս վճռական վայրկեանին առաջին բարեկամական քայլը առնել և համակերպի ազգին կամաց։ Հակառակ պարագային, այսինքն եթէ Շնորհազարդ Կաթողիկոսը չհամակերպի հանդիսաւորապէս յայտնուած այս ազգային բաղձանաց և չարունակէ անհարազատութեան տարր մը մնալ Հայ Եկեղեցւոյ նուիրապետութեան մէջ, ինքը պատասխանատու պիտի մնայ հանդէպ Պատմութեան, հանդէպ Հայ Եկեղեցւոյ և իբր Էջմիածնի ձեռնադրութիւն ստացող եպիսկոպոս հանդէպ իր խղճին և հանդէպ Ազգային կեդրոնական իշխանութեան, որ վաւերացուցած է իր ընտրութիւնը նոյն այն Թելադրութեամբ որով իր նախորդին ընտրութիւնը վաւերացուցած էր։

ՀԱՐՈՑ

ԽՕՍՈՒՐԾՏՈՒՔ

Կաթողիկոս պիտի ընտրենք և Պատրիարքի մը պէտք ունինք։

Այս պահուս, Պուլկարիոյ Թագաւորէն և Սուլթան Թէլլեանէն անմիջապէս ետքը ամենէն շատ այժմէութիւն ունեցող տարրն է մեր կղերականութիւնը։

Եւ ժամանակ էր որ այսպէս ըլլար, որովհետեւ յաւիտենապէս Աստուծոյ մարդ ըլլալը արդիւք մը չէ որ երբեմն երբեմն ալ օրուան մարդերը չըլլան անոնք։

Երկու պարապ Աթոռներով լեցուած են մեր վարչական ժողովները, օրակարգերը և սպարդիշին գործ պիտի ըլլայ գոնէ ինծի համար օրուան վէճերու մէջ փիլթա խոտել, քանի որ միշտ հեռու կեցած եմ ազգային շրջանակներէ որոնց cercles vicieux անունը կուտար իր ազգը՝ ինձմէ աւելի լաւ ճանչցող բարեկամներէս մէկը։

Բայց քանի որ գէշ չի հնչեր, գոնէ ատենի մը համար ես ալ, զբաղիլ մեր կուսակցական եկեղեցականութեամբ, պատշաճ կը գտնեմ առիթը ուրեմն մէջ բերելու համար տեսակցութիւն մը զոր անցեալ օր ունեցայ Պարտիզակցիի մը հետ, որ Մկրեան Տէր Հայրը չէ, այլ Վահան վարդապետը, մեր մէկ հատիկ, մեր տաղանդաւոր առակախօսը, որուն համար ունեցած հիացումս անգամ մը ես կարենալ յայտնելու շատ երջանիկ եմ։

Երբոր մայթերուն երկայնքը հանդիպեցայ իրեն և ես կը կարծեմ Թէ Նորին գէշ ճանչցուած Գերապատուութիւնը կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով... cisak ճամբայէ մը կ՚երթար կոր։

Առակներու այդ անմահ հեղինակը տարիներէ ի վեր չէի տեսած և անշուշտ կ՚երեւակայէք հաճոյքը զոր ունեցայ երբ սառնկու սարի եղբը քիթ քիթի գրանուեցայ իրեն հետ։

Վահան վարդապետը... Երբեք այդ վարդապետs տիտղոսը չեմ կրցած հաշտեցնել Վահանին անձնաւորութեան հետ, ինչպէս երբեք չպիտի վայլեցնեմ Զար տիտղոսը Պուլկարիոյ իշխանին։

Ֆերտինանտը պզտիկ կուգայ կոր Զարին, ճիշդ ինչպէս մեծ ինկած է իր կոչումին համար Շիշլիի գերեզմանատան դուռը։

Իրարու հետ հաշտեցնել կարելի չէ։

Վանով, սիրտով, պատկառանքով արտասանուելիք բառ մըն է Զարը որ իր միանձնութեան մէջ վեհապէ է և պզտիկութեանը մէջ՝ անսահմանօրէն մեծ։

Ամէն անգամ որ Զար բառը կ՚արտասանեմ, աչքերուս էն մեծ բանակը կուգայ մտքիս, բոլոր մեծ Բաճէքները, ծայր չունեցող պետութիւն մը, Նէվան, Պետերպուրկի պալատը, Սիպերիա, Մեծն Աղեքսանդր, Թոլսթոյ Մոսկուայի զանգակատունները, Նիժնի Նովկորոտի տօնավաճառը, Թէյի հսկայածեւ սամովարները, Բուշկին, ձերմակ արջերը և մեծ դքսուհիները։

Ահա décor մը որ Զարերը միայն կրնան ունենալ։

Եւ այդ միեւնոյն տիտղոսը տալ մէկու մը որ շատ շատ Ռուսճուքը ու Վառնան միայն կը բերէ, երկու քաղաքներ ուր մեր գաղթականները beaux mondes կը կազմեն։ Ա՛լ հաշիւ ըրէք։

Ֆէրտինանտի մը Զար ըսելը հաւասար է Պարոնեանին... Մոլիէռ ըսելուն։

Սասնիկ ալ, վարդապետ անունը կարծես քիչ յարմար չէ Պարտիզակցի բարեկամիս trempeը ունեցող մարդու մը համար։

Դժբաղդաբար ձեռքէս բան մը չի գար քանի որ «Զի Աստուած զուգեաց, մարդ մի բաժանեսցէ։»

Հետեւապէս Վահան վարդապետը ընդունելու ենք ինչպէս որ ականջներս վարժեցնելու ենք... Ֆէրտինանտ Զարին։

Պարապ խօսքերը մէկ կողմ, դառնանք Վահան վարդապետին։

Ինչ կ՚ուզեն Թող ըսեն, Վահան վարդապետը... premier venu մը չէ. ընդհակառակը։

”ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ ՐԱՖՖԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(40)

ԺԸ.

ՊԱՏԱՆԻ ԱՐՏԱՒԱԶԴԸ

Պատանի Յուսիկը երբեմն ներս էր մտնում, մի որ և է յիմարութիւն էր ասում ծերունուն, բարկացնում էր նրան, և դուրս էր գալիս։

Բայց իշխանը դեռ չէր եկել։

Կրկին յայտնուեցաւ Յուսիկը և, կանգնելով ծերունու առջեւ, երկու ձեռքերը կանթեց կողքերի վրայ, և մի առանձին հեգնութեամբ ասաց.

— Գիտե՞ս, Արբակ, գիտե՞ս ի՛նչ տեսայ։

— Ի՛նչ տեսար, սատանայ, — հարցրեց ծերունին, իր խոժոռ աչքերը ուղղելով դէպի պատանու խորամանկ երեսը։

— Տեսայ՝ մէկը մի քանի անգամ անցաւ իմ մօտով։ Ես կուչ եկայ պատի տակին, նա ինձ չը տեսաւ, և պտոյտ տալով անցաւ։ Նա պտըտում էր մեր սենեակների չուրջը և անդադար նայում էր դէպի այս կողմ և դէպի այն կողմ։ Երբեմն մօտենում էր, կանգնում էր լուսամուտի ներքեւ, ականջ էր դնում։ Եւ որպէս զի չը նկատեն նրան, նա հեռանում էր և նորից մօտենում էր։ Երբ մի անգամ եւս հեռացաւ, ես վազեցի դէպի խոհանոցը, այնտեղից վերառի մի բաւական խոշոր փայտի կոճղ, բերեցի, ուղիղ այն գծի վրայ, որտեղից նա մօտենում էր լուսամուտին։ Երբ կրկին անգամ եկաւ նա, ոտը դիպաւ կոճղին և մի լաւ գլուխ-կոնծի տուեց բակի սալերի վրայ։ Էլ չեմ իմանում, գլուխը կոտրեց, Թէ քիթը, բայց մի խոր «ա՜խ»—«վա՜յ» գոչեց և կաղկաղալով հեռացաւ։

— Ճանաչեցի՞ր ով էր։

— Ինչպէս չիմացայ. ներքինի Բագոսն էր, տիկնոջ ներքինին։

— Այդ անպիտանին սպանելու է... շան նման սատկեցնելու է... մռմռաց ծերունին զայրացած ձայնով։

— Նա իր վարձը ստացաւ... պատասխանեց պատանին և դարձեալ դուրս եկաւ սենեակից։

Ծերունին մնաց միայնակ։ Տխո՛ւր էր նա, տխո՛ւր, որպէս արդար սրտմտութիւն։ Ամբողջ կէս դար վկայ էր եղել նա այդ տան լաւ և վատ գործերին, տեսել էր նրա չարն ու բարին, ուրախացել էր նրա բախտաւորութեան հետ, ցաւացել էր նրա դժբախտութիւնների հետ, —բայց երբէք նրա սիրտը այնպէս դառնացած չէր եղել, որպէս այդ վերջին օրերում։ Նրան դեռ եւս բոլորովին պարզ չէր, Թէ ի՛նչ է կատարվում իր չուրջը, բայց մի խուլ, ներքին բնազդմամբ զգում էր, որ լաւ բան չէ կատարվում։ Մօր լռութիւնը չրջապատում են որդու բնակարանը... որդին մօրից ծածուկ գործեր է կատարում... գիշերները անծանօթ անձինք մտնում են ամրոցը, դուրս են գալիս... մարդիկ միմեանց ականջին են խօսում... Ի՞նչ էին նշանակում այդ բոլոր կասկածաւորութիւնները։ Ծերունին ինքն իրան հարց էր տալիս, բայց նրա պարզ և անկեղծ սիրտը մնում էր առանց պատասխանի։

Այդ մտայուզութեան մէջ նստած էր նա և խոժոռ դէմքով սպասում էր, մինչեւ նախասենեակում լսելի եղան ծանր ոտնաձայներ. դուռը յետ գնացին, ներս մտաւ Սամուէլը, իսկ նրա ետեւից՝ նրա երկու զինակիրները, որ կանգնեցին դռան աջ և ձախ կողմերում։

—Բարի երեկոյ, սիրելի Արբակ, —ասաց նա ուրախ ձայնով և մօտեցաւ, ձեռքը դրեց ծերունու ուսի վրայ, հարցնելով. — Երեւի, երկար սպասե՞լ տուի քեզ։

Երիտասարդի ուրախ տրամադրութիւնը փոքր ինչ վանեց ծերունու Թախծութիւնները և նա, ծանրացած գլուխը վեր բարձրացնելով, հարցրեց.

—Ի՞նչու այդքան ուշացար։

—Հեշտ չէ բարեկամներից ու սիրելիներից շուտով բաժանուելը, յարգելի Արբակ, —կերանք, խմեցինք, համբուրուեցանք, բաժանուեցանք, դարձեալ մօտեցանք, դարձեալ համբուրուեցանք, և այդպէս, կրկնելով ու կրկնելով, արեւը մտցրինք, օրը մաշեցինք...

Նա դարձաւ դէպի զինակիրները և ձեռքը շարժեց։

Նրանք գլուխ տուին և հեռացան։ Ներս մտաւ Յուսիկը, կանգնեց նրանց մէկի տեղում։

—Հիմա ա՛սա, Արբակ, մօրս մօտ եղե՞լ ես, —հարցրեց նա և անցաւ, յոգնած կերպով պառկեց իր դահաւորակի վրայ։

— Եղել եմ, — պատասխանեց ծերունին, —երկու անգամ։

— Ոչ, երեք անգամ, — ընդմիջելով ուղղեց Յուսիկը։

— Հա՛, մեղայ Աստուծոյ, երեք անգամ, —շարունակեց ծերունին, ծուռ կերպով նայելով պատանու երեսին. — մէկ անգամ առաւօտեան, մէկ անգամ կէսօրին...

— Մէկ անգամ էլ երեկոյեան, — ծիծաղելով աւելացրեց Սամուէլը։

— Հա՛, մէկ անգամ էլ երեկոյեան, — կրկնեց ծերունին, զարմանալով, Թէ ի՛նչ մի ծիծաղելու բան կար այդ հաշուի մէջ։

Սամուէլը փոքր ինչ խմած էր, եթէ ոչ, նա երբէք սովորութիւն չունէր կատակներ անել իր դայեակի հետ, որին չափազանց յարգում էր։ Նկատելով ծերունու վշտանալը, փոխեց նա իր հեգնական եղանակը և բոլորովին լուրջ կերպով հարցրեց.

— Ուրեմն եղել ես մօրս մօտ։ Դէ՛, պատմիր, ի՛նչ պատրաստութիւններ է տեսել իմ ճանապարհորդութեան համար։ Ես առաւօտեան պէտք է գնամ, անպատճառ պէտք է գնամ...

— Մորդ ցանկութիւնն էլ հէնց այդ է, որ առաւօտեան գնաս, — պատասխանեց ծերունին և, վերկենալով իր տեղից, մօտեցաւ երիտասարդի դահաւորակին, նստեց նրա ներքեւ, գորգի վրայ, որպէս զի իր ձայնը աւելի լսելի լինի։ — Նա ամեն ինչ պատրաստել է տուել քո ճանապարհորդութեան համար։ Յիսուն երիտասարդներ, միագոյն-կապուտակ նժոյգների վրայ նստած, ամենքը արծաթեայ զէն ու զարդով, կուղեկցեն քեզ։ Տասն զոյգ մոյգ-դեղնագոյն ջորիներ կը տանեն վրանները, պաշարեղէնը և հանդերձեղէնի ջամադանները։ Երկու սպիտակ ջորիներ կը տանեն իշխանական կառքը։ Բաւն ոսկեգոյն նժոյգներ պատրաստ կը լինեն իբրեւ հեծելներ։ Այդ նժոյգների փառաւոր ասպազէնքը տիկինը իր գանձարանից է ընտրել։ Բացի յիսուն երիտասարդ Թիկնապահներից, քեզ հետ կը լինեն եօթն զինակիրներ, եօթն բազէպաններ, եօթն բարակապահներ (չնապահներ) և երկու խոհարար։ Գինիներ, զանազան տեսակ օշարակներ, զանազան տեսակ քաղցրաւենիք և անուշեղէններ, իրանց կարգով, դարսած են սնդուկների մէջ։ Մոռացայ ասել, որ յիսուն Թիկնապահների Թւում կը լինի և մի սպայ, որ կը տանէ իշխանական դրօշը, և մի խումբ Թմբկահարներ ու փողհարներ։

Այդ հաշուի մէջ Արբակը չը սխալուեցաւ, որովհետեւ երբեմն նայում էր մի գրուածքի կտորի վրայ, որ ձեռքումը բռնած ունէր։ Երբ աւարտեց, Սամուէլը նկատեց.

— Բաւական փառաւոր պատրաստութիւն է, միայն խի՛ստ ծանր է... Ես կը ցանկայի, որքան կարելի է, Թեթեւ լինէր իմ ասպախումբը...

— Մայրդ ցանկացել է, որ քո հօր և քո անունին պատշաճ լինի քո ասպախումբը... —պատասխանեց ծերունին մի այնպիսի ձայնով, որի մէջ լսվում էր և՛ նրա դառն տհաճութիւնը։

— Իսկ իմ մարդիկներից ո՞ւմն է նշանակել։

— Ոչ ոքի։ Այդ Թողել է քո կամքին, ումը կամենաս, կարող ես վերառնել քեզ հետ։

— Իսկ դու, սիրելի Արբակ, չե՞ս գալու ինձ հետ։

— Արբակը քեզ ե՞րբ է միայնակ Թողել, որ այժմ Թողնէ։ Նրա գլուխը պէտք է այդ չէմքի տակ Թաղուի։

Նա ձեռքը տարաւ դէպի Սամուէլի սենեակի չէմքը։

Պատանի Յուսիկը կանգնած էր պատի մօտ և իր փայլուն աչքերով երբեմն նայում էր իր տիրոջ վրայ և երբեմն ծերունի Արբակի վրայ։ Նա անհանգիստ էր, և անհամբերութեամբ սպասում էր գիտենալ, արդեօք իր տէրը իրան եւս կը տանէ՞ իր հետ։ Նրա ուրախութիւնը անչափ եղաւ, երբ Սամուէլը դարձաւ դէպի ծերունին, ասելով.

(Շարունակելի)

Այդ գոյնը նետած խալփախին տակ գլուխ մը կայ և այդ մաշած վերարկուին տակ սիրտ մը։

Վէպիկու մէջ Թափառական Հրեան և մեր վարդապետներուն մէջ Պարտիզակցին, époque ըսող բաներ են։

Վահան վարդապետ բոլոր, առնել անցնելու չէ։

Կարգ մը առաւելութիւններով օժտուած մարդ մըն է Վահան վարդապետը որ չատ բան առած է Լաֆոնթենի մը խանճարէն, Քրիլօֆի սրամտութիւններէն, Քրիստոսի անկուտի վարմունքէն, որ քաղած է մեր լեզուին բոլոր աղւոր ծաղիկները և որ նշանաբան ըրած է իրեն Աւետարանի էն փառաւոր մէկ պատուէրը… «Արբէք ի սմանէ»ն։

—Իրա՞ւ է որ ալ չես խմեր կոր, կը հարցնեմ իրեն։

—Տասը տարի կ՚ըլլայ կոր։ Բայց մեծ անիրաւութիւն եղաւ ինծի։

—Ինչ, Պատրիարքութեան fanatism չէ՞ն ներկայացներ կոր զքեզ, վարդապետ։

—Խենդ խօսքեր չուզեր, կը պատասխանէ։ Ինծի եղածը ուրիշ տեսակ անիրաւութիւն է։

—Ըսէ՛ տեսնենք։

—Թաւչանճեանէն առած մրցանակս գինով։

— Ինչպէ՞ս չէ։ Արդեօք ձեռքդ չի հասաւ։ Ամերիկայէն հոս՝ ծովեր կան, վարդապետ։

—Ճիշդ այդ ծովերուն մէջ խեղդուեցայ։ Երեւակայէ եղբայր, որ խմելու համար կեանքիս մէջ երեք հազար ոսկի տուած եմ, և չի խմելուս համար… երեսուն ոսկի տուին։ Համեմատութիւն չի կայ գործին մէջ։

Վարդապետին հաշիւը սխալ չէ, ինչ կ՚ուզէք որ ըսեմ։

Ե. ՍԱՓԻՍԱՐ

ԲԱԲԳԷՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Այն ատենը երբ լրագրական քուռն յարձակում մը սկսած էր այդ եկեղեցոյն արմաչականին դէմ, տարագիր էի։ Ու Բաբգէն վարդապետ լուռ կը մնար։

Հարցը գումարի մը բոլորտիքը կը դառնար. «որբերու հացագինն է» կ՚ըսուէր, ու դպրոցին, կասապի թափով մը, հետզհետէ աւելի կը սաստկանար։ Բաբգէնը դարձեալ լուռ էր։

Ու եղաւ որ այդ երիտասարդ վարդապետը լաւ լեզու ունէր այն ատենն ալ, արմաչականներուն մէջ թերևս ամէնէն լաւ տրամաբան միտքը, ամէնէն լաւ կռուողը, փաստաբանողը։

Հարցին մէջ բոլոր միտքերը կը դառնային գումարին բոլորտիքը, պահանջքի մը վրայ, և միայն կէտ մը կար որ զանց կ՚առնուէր կամ թէ միտքերէ կը վրիպէր։ Այդ կէտն էր Մուշը, Մուշի մէջ անցած դէպքեր, բանտարկութեան մը պարագաները հետ խառն Մուշի մէջ։

Ու ինչու արմաչական ուսանող մը այդ օրերուն Գասթամալը ինկաւ։ Անտարբեր չէր Բաբգէնի համար, որովհետեւ կորսուածն մըն էր ալ այնուհետեւ, մտքի, գրչի, գործողի, երիտասարդի անդարձ կորուստ մը։ Ինծի հետ չատեր կային միևնոյն ցաւէն համակուած։ Իմ կարծիքս սա էր որ հարցին մէջ ճշգրիտ կէտեր կան, կան թագուն մասեր, թաքթաքուր, որոնք, հայ գործողի կեանքը չրջապատող հանգամանքներուն մէջ, չպիտի կրնային լոյս ելլել այն ատենը։

Ցաւակութիւնը պարբերաբար ընդհատուած, կրկնուեցան դարձեալ. ու Բաբգէնը կը լռէր, կը լռէր մինչև համրի մը պէս որ բերանը լեզու չունի։

Յուլիսի 11ը հարուածներու վերջինը բերաւ՝ ամէն հոյլն փոխելու, այնպէս որ ալ՝ ներելի չպիտի ըլլար Բաբգէնի անունը արտասանելու. գործունէութեան ամէն չրջան, ուսուցչութիւն, վարդապետութիւն, գրել, գործել, խօսել, այդ բոլորը վերջացած էր իրեն համար։

Այդ ազատութիւնը իր ոսոխներուն համար՝ ազատութիւն կը բերէր նաև Բաբգէնի։ Հարցը մանրակրկիտ քննուեցաւ իրաւարար ատեանի մը մէջ, հաշիւները պրպտուեցան, թագուն կէտերը լոյսի մէջ բերուեցան, և Բաբգէն վրդ.ը, ան որ «որբերու դրամը գրպանած» կ՚ամբաստանուէր, իր ունեցածն ալ վրայ է տուեր։

Կը խնդակցիմ վրդ.ին, և հանրութիւնը անշուշտ գոհ պիտի ըլլայ որ գրչի, գործի, խօսքի երիտասարդ վրդ. մը, որ ապագայ ունի, գործունէութեան երկարատև չրջան մը, անպարտ դուրս կ՚ելլէ անիրաւ դատափետութիւններէ։

Իր գրական այլևայլ աշխատութեանց մէջ, անշուշտ չպիտի մոռցուի այն չրջանը որ «Լոյս»ը Բաբգէնի ձեռքին տակ, կրօնական նիւթերու այնքան սիրելի մշակում մը եղաւ, նախապաշարումներէ անկաշկանդ, քննադատական։ Հաճոյքով կարդացած եմ իր ինքնագիր յօդուածներուն հետ Ոսկեբերանի գրաբար հատուածներէ աշխարհաբար թարգմանութիւնները, որքան յաջող, այնքան մաքուր։ Իրմէ ետքն է որ «Լոյս»ը խաւարի փոխուեցաւ։

Չեմ կարծեր թէ ունենանք այնպիսիներ որ դժգոհ մնան այս մաքրագործութենէն. ընդհակառակը պէտք է ուրախ ըլլանք ամէն անգամ որ իրաւական մը կը գտնենք, որ սխալ մը կ՚ուղղենք, որ մեղք մը կը քաւենք։ Մտքի չա՛տ յոռի տրամադրութիւն մըն է կուրաբար հալածել մերինները. մանաւանդ թեթեւօրէն, առանց տակը վրան գիտնալու։ Պէտք է ցաւինք նոյն իսկ այն ատեն, երբ իրաւունք կ՚ունենանք մեր հանուրքէն մէկը վիրաւորելու, վարելու, կորուստի մատնելու։

ՀՐԱՆԴ

ՊԱՐԶ ՕՐԱՑՈՅՑ 1909 ՏԱՐՒՈՅ

Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի սեփական 1909 տարւոյ պարզ օրացոյցը հրապարակ ելած է մաքուր տպագրութեամբ և կը վաճառուի բոլոր գրավաճառաց քով։

Գինն է 1 դահեկան

ԲԱՑՈՒՄ ՍՈԲՐԱՆԻԷԻ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

ՍՈՖԻԱ, 15 Հոկտ.

Այսօր տեղի ունեցաւ չքեղ հանդիսաւորութեամբ բացումը Պուլկարիոյ Երեսփոխանական Ժողովոյ։ Ըստ կարգադրութեան, ժամը 4ին պէտք էր Զար Ֆէրտինանտ բացուած յայտարարէր ժողովը, և այս առթիւ պէտք եղած պատրաստութիւնները տեսնուած էին։ Դեռ ժամը 3ին, խուռն բազմութիւն մը լեցուած էր Պալատէն մինչև Երեսփոխանական ժողովը երկարող փողոցը։ Երկու կողմի վրայ զինուորներ չարուած էին հարկ եղած զինուորական պատիւը ընծայելու համար։ Ներսը, Երեսփոխանական Ժողովոյ սրահը իրենց տեղերը գրաւած էին բոլոր երեսփոխանները։ Օթեակները լեցուած էին հանդիսականներով և ամենք ոտքի վրայ կեցած էին, տեղ չի գտնուելուն համար։ Տիկնանց յատկացուած էր երեսփոխանաց ետևի կողմը, ուր լեցուած էին մեծ բազմութեամբ։ Ժամը 3½ին, թնդանօթի մէկ հարուածով, Պալատէն ճամբայ ելաւ Թագուհին և Երեսփ. ժողովատեղին մտնելով գրաւեց իր տեղը, ծափահարութեանց դղրդիւններու մէջ։ Ժամը 4ին մօտ է, ժողովուրդը անհամբեր կ՚սպասէ։ Թղթակիցներու օթեակներուն մէջ կը տեսնուէին եւրոպացի բազմաթիւ թղթակիցներ. Թուրքերէն թերթերէն կը նշմարուէր Սապահի թղթակիցը, իսկ հայերէն միմիայն Արեւելքինը։

Ժամը 4ին, թնդանօթի 21 հարուածներ ծանուցին Թագաւորին մեկնումը Պալատէն։ Ճիշդ այդ միջոցին Սոբրանիէի նախագահ Տ. Սլավէյքօֆ որ կը սպասէր դրան մօտ, գոչեց. «Տեարք Երեսփոխանք, Նորին Արքայական Բարձրութիւն Վեհապետը կու գայ», և բոլոր Երեսփոխանք ոտքի ելան։

Թագաւորը, չրջապատուած իր նախարարներէն, կը յառաջանար դէպի Գահը. առջևէն կը քալէին նախարարները. երեսփոխանները ծափահարութեամբ ողջունեցին Թագաւորին գալուստը։ Բազմելով գահին վրայ, Ֆէրտինանտ Թագաւորը կարդաց Գահաճառը, որը պատրաստուած էր բացման առթիւ և զոր անշուշտ հեռագիրները հաղորդեցին։

Գահաճառը կարդալէն անմիջապէս յետոյ, Թագաւորը պալատ վերադարձաւ։ Այս հանդիսաւորութենէն վերջ, մաղթանքներ կատարուեցան տեղւոյս Փարթէնի եկեղեցւոյն։ Բոլոր նախարարները և երեսփոխանները [illegible] աղօթեցին։

Առաջին նիստը պիտի գումարուի վաղը։ Երէկ և այս առտու երեսփոխանները ունեցան իրենց մասնաւոր ժողովները, ուր նախարարներէն Պ. Մալինօֆ և Թաքէֆ աղօտ ճառերով ջանացին պաշտպանել գաղափարներու միութիւնը, որովհետև վերջին դէպքերու մասին երկու մասի բաժնուած են։

Թ. Դ. ԹԱՍԻՑ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

ՍՈՖԻԱ, 29 Հոկտ.— Պուլկարիոյ առեւտրական նախարարը այսօր տեսակցեցաւ մեր մասնաւոր թղթակցին հետ Րումէլիի երկաթուղիներու խնդրին վրայ։ Ըսաւ թէ պուլկար կառավարութիւնը կ՚ուզէր ո՛չ թէ Բ. Դրան հետ բանակցիլ, այլ Ընկերութեան հետ։ Խնդիրը առեւտրական է և ո՛չ թէ քաղաքական։ Այդ բանը մեծապէս պիտի դիւրացնէ բանակցութիւնները, եթէ այդպէս նկատի առնուի խնդիրը։ Ընկերութիւնը չատ խոհեմութիւն ցոյց տուած է, Պուլկարիան հրաւիրելով որ նախ Թուրք կառավարութեան հետ բանակցի։ Ընկերութիւնը կրնար Թուրք կառավարութենէն անկախ կերպով բանակցիլ, մանաւանդ որ այդ տեսակէտը ընդունած էր ասկէ տասը տարի առաջ, երբ խնդիրը կը դառնար իր չահագործման իրաւունքը Պուլկարիոյ կողմէ գնուելուն վրայ։ Այդ պարագային, Թուրքիոյ չահերը պիտի փրկուէին՝ զուտ չահուն մասնակից ըլլալուն համար։ Գծին վաճառման գինը կրնայ դիւրաւ սահմանուիլ։ Այն ատեն Թուրքիա հատուցում պիտի առնար ընկերութեան կողմէ, իրեն ինկած բաժինին համաձայն։ Նախարարը չարունակելով իր խօսքը, յարեց.— «Պուլկար պատուիրակները Թուրք կառավարութեան կողմէ հրաւիրուած չեն բանակցութիւն կատարելու, այլ Թուրքիոյ փափագները լսելու, ինչ որ տեղի ունեցաւ։ Բանակցութիւնները չեն խզուած, որովհետեւ սկսուած չէին արդէն։ Պուլկարիա իր յանձնառութիւններէն ետ չպիտի կենայ։ Միայն կը սպասէ որ պահանջումները ձեռնհասներու կողմէ կատարուին, և այդպէս չարժելով, ուղղամտօրէն գործ կը տեսնէ առեւտրական տեսակէտով։ Գծուձ գործելակերպ մը ո՛չ Թուրքիայէն կը սպասուի, և ո՛չ ալ Պուլկարիայէն։»

ՍՈՖԻԱ (Պուլկար հեռագրական գործակալութեան հեռագիր).— Անգլիոյ, Ֆրանսայի և Ռուսիոյ ներկայացուցիչներուն կողմէ, առջի օրը, եղած համեմատ դիմումներուն պատասխանելով, որոնց ուժ տուին նաեւ այսօր Իտալիոյ և Գերմանիոյ ներկայացուցիչները, պուլկար կառավարութիւնը կ՚ըսէ.—«Պուլկարիոյ անկախութեան հռչակումէն ի վեր, կառավարութիւնը ամէն ապացոյց ընծայած է թէ ո և է յարձակողական մտադրութիւն չունի Թուրքիոյ դէմ։ Ընդհակառակը, կառավարութիւնը անդրդուելի փափաք մը ունի բարեկամական լաւագոյն յարաբերութիւններ մշակելու Թուրքիոյ հետ, և եթէ երբեք այս վերջինը ձեռնարկէ արագօրէն չարժման մէջ դնելու իր զօրքերը, Պուլկարիա այդ մասին ո և է միջոց ձեռք չպիտի առնէ բացի տարրական նախազգուշութենէ։ Նոյն իսկ որոշած է նոյեմ. 3էն սկսեալ, արձակել պահեստիները, առանց ուրիշներ դնելու անոնց տեղ։ Սակայն կառավարութիւնը նկատի առնելով յիշեալ դիմումները, կը յայտարարէ որ խաղաղութիւնը վրդովող միջոցներու չպիտի դիմէ։ Գալով տէրութեանց սա փափագին թէ պուլկար կառավարութիւնը կարելի եղածին չափ չուտ բանակցութիւններու ձեռնարկէ Թուրքիոյ հետ՝ առկախ խնդիրները կարգադրելու և Պուլկարիոյ անկախութեան ճանչցումը ձեռք բերելու համար, պուլկար կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր անհատական նախաձեռնութեամբ և փոխադարձ փափաքի մը գոհացում տալու նպատակով, պատուիրակներ ղրկած է Կ. Պոլիս, բանակցելու համար։ Պատուիրակները վերադարձած են, իրենց պաշտօնը կատարելէ յետոյ։ Սակայն կատարելապէս կը համապատասխանէ տէրութեանց փափագին։ Կառավարութիւնը նկատի առնելով տէրութեանց զեկուցումը, պատրաստ է ընելու և պիտի ընէ ինչ որ կախում ունի իրմէ, ուղղակի համաձայնութեան մը յանգելու համար, պայմանաւ որ այդ մասին հարկ եղած պատրաստակամութիւնը գտնէ Օսմ. Կառավարութեան կողմէ։»

ՊԷՇՏԱ.— Աւստրիական պատուիրակութիւնը ընդունեց Պոսնայի ու Հէրսէկի համար ուղղուած վարկը։ Ելմտական նախարար Պ. Պուրիան, պատասխանելով Պ. Քրամարի այն յայտարարութեան թէ կցումը այնքան յուզում առաջ բերած է, թէ կառավարութիւնը չէ կրցած ժողովրդեան սիրտը չահիլ և թէ Սերպիա հիմա բոլորովին անջատուած է ծովէն, ըսաւ թէ կցումը հանդարտ խանդավառութեամբ մը ընդունուած է Պոսնայի և Հէրսէկի մէջ։ Սերպիոյ մէջ ալ զգացման խնդիրը գրգռութեան միակ պատճառը չէր, վասն զի քիչ ատենէն հոն երեւան ելաւ փոխարինութեան խնդիրը։ Գալով ծովէն անջատուելու խնդրոյն, Պոսնա ու Հէրսէկ ծովի վրայ չէին գտնուիր և թէ դէպի ծով տանող ճամբան կ՚անցնի այդ տեղերէն ու Տալմացիայէն։

ՓԱՐԻԶ.— Սոֆիայէն կը հեռագրեն Թանի.— Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ միջեւ նախնական համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ՝ տրամադրող թէ Թուրքիա ճանչնայ Պուլկարիոյ անկախութիւնը և Պուլկարիա ալ հաւանի հատուցում մը ընել Րումէլիի երկաթուղիներու և Արեւելեան Րումէլիի տուրքին համար։ «Տուրք» բառը չգործածուեցաւ՝ Պուլկարիոյ արժանապատուութիւնը խնայելու համար։

ՊԷՐԼԻՆ.— Նորտ Տօյչէ Ալկէմայնէ Զայթունկ արտօնուած է իբրեւ բոլորովին անհիմն հերքելու օտար լրագիրներուն այն լուրը թէ Գերմանիոյ Նախարարապետը Պերլինի իտալական դեսպանին դժգոհութիւն յայտնած ըլլայ Իտալիոյ քաղաքականութեան համար։

ԳԱՀԻՐԷ.— Աւստրիական ապրանքներուն դէմ մղուած պայքարը կը նուազի։

ՀԻԼՍԻՆԿՖՕՐ.— Սիմֆայի մէջ գործաւորի մը կինը ու մէկ տարեկան զաւակը քոլերայի ախտանիչներով հիւանդացան։ Տղան մեռաւ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

Թանին կ՚իմանայ թէ Թուրքիոյ և Անգլիոյ միջեւ կարգ մը սահմանային խնդիրներու համար պաշտպանողական ու յարձակողական դաշինքի դաշնագրութիւն մը կնքուած է։ Պայմաններէն մէկն է օսմանեան երկիրներու ամբողջութեան պահպանումը։

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԻ ՍԿԶԲՆԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Թանին վերոգրեալ խորագրով կ՚ըսէ.

—«Յայտնի է թէ սահմանադրական վարչութիւն ունեցող երկիրներու մէջ նախարարութիւնը պատասխանատու միակ մարմին մըն է ազգին հանդէպ և տէրութեան յատուկ գործերուն մէջ մէկուն սխալը և թերութիւնը միւսներուն ալ վերաբերութիւն ունի։ Արդ, զրոյցի մը նայելով Դահլիճին նախագահ Քեամիլ փաշա իր ընկերներուն չատ վստահ չըլլալով, կամ անոնց կարծիքին համամիտ չգտնուելով և կամ կատարելապէս համոզուած ըլլալով որ իր ընկերները իրեն համակարծիք պիտի չըլլան — այս վերջին պարագան ամէնէն աւելի հաւանական կը նկատուի — հիմա իր կարծիքովը կը վարէ խնդրոյ առարկայ եղած ամէնէն կարեւոր հարցը՝ այսինքն թէ այն բանակցութիւնները զորս կարելի չեղաւ Պուլկարիոյ պաշտօնեաներուն հետ Կ. Պոլսոյ մէջ առաջ տանիլ, Սոֆիայի մէջ չարունակելով այդ մասին միայն իրեն վստահելի նկատած միջոցովը կը բանակցի»։ Մեծ-Եպարքոսը կ՚երեւայ թէ իր ընկերները կազմող նախարարներէն զատ ամէն մարդու վրայ վստահ է, քանի որ մինչեւ իսկ լրագրական թղթակիցները միջոց մը կ՚ընէ այդ կարեւոր գործին խորհրդակցութեանը ու կարգադրութեանը։ Մեր առած ստոյգ տեղեկութեանց նայելով, այդ կերպով անկանոն ու անբնական միջոցներով կատարուող բանակցութիւնները չեն հաղորդուիր պատասխանատու եղող միւս նախարարներուն։ Խորհրդակցութեանց առանցքն ալ դրամական խնդիր մը կը կազմէ։ Արդէն յարմար չէ փոխարինութիւն մը, հատուցում նկատել մեր պահանջքը եղած դրամ մը։ Ժամանակին փափկութեանը անհամապատասխան է այն պարագան որով կ՚աշխատուի նոյն հատուցումը այնքան գաղտնի և մեղադրելի եղանակներով ու միջոցներով ապահովելու աշխատիլ և նոյն իսկ նախարարներուն ալ տեղեկութիւն չհաղորդել դրամական այդ տարօրինակ գործին համար։ Նախարարները, տեսնելով որ մէկ կողմէն տէրութեան իրաւունքները և միւս կողմէն իրենց արժանապատուութիւնը կը վնասուի, Մեծ-Եպարքոսին յայտներ են թէ համակարծիք չեն։ Այդ պարագային մէջ Մեծ-Եպարքոսը պիտի չկրնայ տէրութեան հոգին վերաբերեալ լուր մը նախարարներէն գաղտնի պահել, ինչպէս կ՚ընէ օրագրողներուն՝ պետական գաղտնիքները երեւան հանելու նպատակով, և կամ նախարարները պիտի հրաժարին, այդ կարգի գործողութեան մը պատասխանատուութենէն զերծ մնալու համար, և այդ տեսակ մը դիկտատորութեան ամբողջ պատասխանատուութիւնը Մեծ-Եպարքոսին վրայ պիտի թողուն։ Նախարարներուն միջեւ քանի մը օրէ ի վեր չարունակուող այդ վէճը չուզուիր նախարարական տագնապի մը ձեւով երեւան բերել, այլ մէկ քանի օր ալ համբերել, որպէս զի երկիրը, այս բազմաբարդ վիճակին մէջ, ուրիշ մտահոգութեան մըն ալ չենթարկուի։ Այսուհանդերձ այս վիճակը բնական է որ մինչեւ վերջը չի կրնար չարունակել։ Մէկ քանի տեսակէտներով իրաց այդ վիճակը քննադատելի է։ Ամէնէն առաջ սահմանադրութիւնը չի կրնար զայն ընդունիլ վերը յիչուած պատճառներով։

ՊՈՍՆԱ ԵՒ ՀԷՐՍԷԿ

Սէրաեւոյէն հետեւեալը կը գրեն Վիեննայի թերթերուն.—Վերջերս զանազան լուրեր տարածուեցան, որոնց համաձայն իբրեւ թէ բացառիկ դրութիւն մը պիտի հաստատուի Պոսնայի մէջ, նաեւ թէ ժողովուրդը պիտի ենթարկուի ամէն տեսակ հարստահարութեանց և թէ վերջապէս պիտի քննադատուի կցման ի նպաստ ցոյցեր ընելու։ Բոլոր այդ զրոյցները նպատակաւոր հնարանքներ են։ Պոսնայի ու Հէրսէկի մէջ ժողովրդեան համար որ և է բացառիկ դրութիւն պիտի չհաստատուի։ Պոսնայի ու Հէրսէկի մէջ կցման առթիւ եղած հաւատարմական ցոյցերը ժողովրդեան զգացմանց ինքնաբերաբար եղած արտայայտութիւններն էին, և ոչ մէկ տեղ ճնչում չէ գործուած և հակառակ կարծիք մը չէ տեսնուած։ Վերը յիչուած լուրերը անշուշտ նպատակ ունէին խանգարելու այն նպաստաւոր տպաւորութիւնը որ ամէն կողմ առաջ բերաւ Պոսնայի ու Հէրսէկի ժողովրդեան ընթացքը՝ կցման մասին։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԽՆԴԻՐԸ

Վիեննայի թերթերը հետեւեալը առնուած են Սոֆիայէն.—Րումէլիի երկաթուղիներու խնդրոյն մէջ մինչեւ հիմա արտաքին յառաջդիմութիւն մը չկայ։ Պուլկար կառավարութեան հետ յարաբերութիւն ունեցող չրջանակներուն մէջ ցաւ կը յայտնեն այդ [illegible] համար, վասն զի պուլկար կառավարութիւնն ալ կ՚ուզէ որ այդ խնդիրը չուտով կարգադրուի։ Պուլկար կառավարութեան կարծիքին նայելով, ըլլալիք կարգադրութիւնը խնդրոյն երկու կողմերուն ալ պիտի վերաբերի. առժամեայ դրութեան համար կարգադրութիւն մը և ուրիշ մըն ալ չահագործման իրաւունքին գնման համար։ Մինչեւ որ համաձայնութիւն մը չգոյանայ, պուլկար կառավարութիւնը ինքզինքը իբրեւ անպաշտօն ներկայացուցիչ կը նկատէ երկաթուղիի Ընկերութեան և միանգամայն Ընկերութեան տրամադրութեանը տակ կը դնէ չահերուն աւելցած մասը։ Բոլոր գիծերուն վրայ Ընկերութեան սակացոյցերը կը չարունակուին։

—Սոֆիայէն առջի օրուան թուականով կը հեռագրեն տեղական թերթերուն թէ Պուլկարիոյ դահլիճին կողմէ նոր պատուիրակ մը կարգուելով Կ. Պոլիս պիտի ղրկուի։ Բ. Դուռն ալ ատոր հաւանութիւն յայտնած է։ Սոֆիայի գերմանական ու իտալական հիւպատոսներն ալ միացան Անգլիոյ, Ֆրանսայի ու Ռուսիոյ հիւպատոսներուն։ Պուլկարիա իր պատասխանին մէջ ըսած է որ խաղաղասէր է, պատերազմ պիտի չընէ և համաձայնութեան պիտի աշխատի։

—Րումէլիի նահանգաց քննիչը տեղեկագրեց ձեռնհաս պաշտօնատանն թէ Պուլկարները, ըստ առաջնոյն, կատարելապէս կը պահեն Մակեդոնիոյ հրոսախումբերուն կազմութիւնը։

—Երբ Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ միջեւ համաձայնութիւն գոյանայ, Ֆէրտինանտ իչխանը իբրեւ թագաւոր Կ. Պոլիս ժամանելով, Սուլթանին այցելութիւն պիտի տայ։

—Պուլկարիոյ արտաքին գործոց նախարար Պ. Բաբրիքով, Պայրամի առթիւ, անձամբ օսմ. գոմիսէրութեան պաշտօնարանը գացեր և չնորհաւորական այցելութիւն տուեր է։

—Սոֆիայէն ուրիշ հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ այլ եւս ռազմամթերք չի ղրկուիր սահմանագլուխը։ Ջէնքի տակ գտնուող պահեստի բոլոր զինուորները չաբաթ օրը պիտի արձակուին։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բարիզէն կը հեռագրեն թէ Աւստրիա մինչեւ որ հաւանութիւն չյայտնէ, Գերմանիա չուզեր ընդունիլ դեսպանախորհուրդը։ Պ. Իզվոլսքիի Պերլինի մէջ կատարած պաշտօնէն կարեւոր արդիւնք մը ձեռք բերուած չէ։

—Գերմանիոյ կայսրը, Տէյլի Թելէկրաֆի թղթակցին հետ տեսակցելով, Անգլիոյ նկատմամբ խիստ բարեկամական ու խաղաղասէր և Անգլիոյ արեւելեան քաղաքականութեան նպաստաւոր յայտարարութիւններ ըրեր է։ Ատկէ կը հասկցուի որ դեսպանախորհուրդի խնդրոյն մէջ Գերմանիա պիտի հետեւի Անգլիոյ ընթացքին։

— Ոստիկանութեան նախարարութիւնը, կ՚ըսէ Սէրվէթը Ֆիւնուն, ձեռնարկած է հաւաքելու Սարգիս Օրբերեանի (տե՛ս Արեւելքի երէկուան թիւը) հրատարակած «Սուլթան Ազիզին Գաթիլլէրի» անուն տետրակը և հեղինակին նկատմամբ ալ օրինական գործողութեանց կատարմանը։ Նոյն թերթը կը յուսայ թէ այդ անձին դատը չուտով տեսնուելով, օրինակելի պատիժ մը պիտի ենթարկուի։

— Սուլթանը երկու հարիւր ոսկի տուաւ՝ մասնակցելու համար ազատութեան հերոս Նիազի պէյի կողմէ պատրաստուող յեղաշրջման պատմութեան հրատարակելու ծախքին։

— Երէկ ծանուցինք թէ Հայտար Փաշայի մէջ սպառնական թուղթեր փակցուած էին։ Սէրվէթը Ֆիւնուն կ՚ըսէ թէ հասկցուեր է որ այդ թուղթերը փակցնողները յոյն են։

— Իմացանք որ, կ՚ըսէ Թանին, Գումքափիի մէջ Մէհմէտ փաշայի քէօչկը կայս. անձնական գանձին կողմէ գնուեր է՝ Մեծ-Եպարքոսին չնորհուելու համար։ Այդ առեւտուրին մէջ հինգ հարիւր ոսկիի միջնորդչէք մըն ալ կայ եղեր։ Թանին հարկ չի տեսներ ըսելու որ այդ լուրերը ամէն պարագայի մէջ հաստատուելու կարօտ են։

—Նիկոմիդիոյ առաջնորդը, հեռագիր մը ուղղելով ձեռնհաս պաշտօնարանին, խնդրեր է որ հետզհետէ նոյն քաղաքը ժամանող օսմ. զինուորներուն հանգրուանութեան մասին աջակցութեան բաժին մը տրուի։ ՆէՑի Կազէդա այս լուրը հրատարակելով կ՚ըսէ.— «Մեր Հայ հայրենակիցներուն կողմէ ցոյց տրուած այդ յօրդանքը՝ իրեն ամէնէն մեծ պաշտպանները կազմող զինուորներուն համար, նորէն կը հաստատէ թէ օսմ. միութիւնը ո՛րքան ամուր հիմերու վրայ հաստատուած է։»

—Կ. Պոլսոյ ոստիկաններուն համար [illegible] 2000 ռէվոլվէր և 100,000 փամփուշտ գնուելով պիտի բաչխուին։

—Թէհրանի օսմ. դեսպան Նուրուհի պէյ արձակուրդ խնդրեր է Կ. Պոլիս գալու համար՝ իր հիւանդութեան հետեւանքով։

—Պոլսոյ ոստիկանութեան Տնօրէնին ընկեր կարգուեցաւ զինուորական դիրհազարապետ Ֆայիզ պէյ, Բէրայի՝ դիրգնդապետ Ահմէտ պէյ և Սկիւտարի՝ դիրհազարապետ Մահմուտ պէյ։

—Կ. Պոլսէն կը հեռագրեն Հավասի թէ Անգլիա յանձնարարեր է Բ. Դրան որ Աւստրիոյ ու Պուլկարիոյ հետ համաձայնի՝ դեսպանախորհուրդին խորհրդակցութիւնները դիւրացնելու համար։

—Ձեռնհաս պաշտօնարանը հեռագրեց նահանգներուն՝ ամէն կողմ ծանուցանել ժողովրդեան թէ Օսմ. Տէրութիւնը խստիւ բողոքած է Պոսնայի ու Հէրսէկի կցմանը դէմ և բացարձակապէս չէ ընդունած, որով գաւառներու ժողովրդեան մէջ յուզուելու և մտահոգ ըլլալու պատճառ մը չկայ. յարեց նաեւ թէ աւստրիական ապրանք գնելու կամ չգնելու մասին բան մը չի կրնար ըսուիլ։

—Ոստիկանութեան նախարարութիւնը հրահանգ խնդրեց Բ. Դուռնէն՝ որպէս զի Ուաշինկթընի օսմ. դեսպանատան զինուորական կցորդ դիր-գնդապետ Ազիզ պէյ Կ. Պոլսոյ ոստիկանութեան պաշտօնեաներուն քննիչ կարգուի։

—Կ՚ըսուի թէ նախորդ նախարարներէն մէկը կարգ մը յօդուածներ կը պատրաստէ, որով կը քննադատէ Անգլիոյ յարելու քաղաքականութիւնը և կը յանձնարարէ վերադառնալ բռնակալութեան ժամանակին բարեկամութեանց։ Իգտամ կը պահանջէ որ այդ անձը անկեղծօրէն իր անունը յայտնէ։

—Լահորի (Հնդկաստան) իսլամները որոշեր են չնորհակալութեան հեռագիր մը ուղղել Անգլիոյ նախարարապետ Պ. Ասքուիթի՝ Անգլիոյ կառավարութեան արդարասէր ընթացքին համար՝ Թուրքիոյ և Պալքաններու մասին։

—Պայրամի օրը կայս. պալատան մէջ կատարուած պաշտօնական չնորհաւորութեանց ատեն [illegible] ծայր բռնած էր մինչեւ Միւսա փաշա։

—Կայս. անձնապահ զօրաբանակին վրայ րէտիֆներու երեսուներկու վաշտեր պիտի աւելցուին։

—Միզանէ տէր Մուրատ պէյ ծանուցեր է Տպագրական Տեսչութեան թէ առողջական պատճառներով Կ. Պոլսէն պիտի բացակայի, որով առայժմ իր կամքովը պիտի չկրնայ հրատարակել իր թերթը։

—Շերիֆ Ապտուլլահ փաշա, որ Մէքքէի Էմիր կարգուած էր, հիւանդանալով առջի գիշեր մեռաւ։

—Բէրայի ու Ղալաթիոյ Յունաց վարժարաններէն մէկ քանին Պայրամի առաջին օրը գոցուեր են, վասն զի տնօրէնները առջի իրիկունը յայտարարեր են աչակերտներուն թէ Պայրամին առաջին օրը իսլամները պիտի սպաննեն յոյները, հետեւաբար նոյն օրը պէտք չէ վարժարան երթան ու իրենց տունէն դուրս ելլեն։

—Մալազկերտի գայմագամը հետեւեալը հեռագրած է հոկտ. 15 թուականով. — «Մեծ-Եպարքոսին կողմէ 1929 թիւ և 1324 օգոստոս 14 թուականը կրող ու ներքին գործոց նախարարութեան յանձնուած աւետագիրը արդիւնք մը չունեցաւ։ Միտքերնիս չատ բան կ՚իյնայ։ Սակայն չէր երեւակայուէր որ ազատութեան դարուն մէջ և մանաւանդ անիրաւ ու անոք հայրենասէրներու համար փառք մը եղող նախարարի մը օրով իրաւունքը մոռցուի։»

—Նշան Թաշի կողմը բնակող ակնաբոյժ Շիւքրի պէյի տունը, որ չորս տարիէն ի վեր պարապ էր, առջի օրը կողոպտուեցաւ գողերու կողմէ։ Գողերը սա տողերը գրած էին խոհանոցին պատին վրայ. — «Մի՛ պարծենաք։ Զգուշութեան հետեւանք է։ Ազատութեան, արդարութեան և հաւասարութեան նշանակութիւնը այն է որ չունեցողները ունեցողներէն առնեն։ Ահա մենք, չորս աղքատներ, ձեր չնորհիւ աղուոր Պայրամ մը ընենք։»

—Օսմ. Կոմիտէին և յունական յանձնաժողովին միջեւ համաձայնութիւն գոյացաւ երեսփոխանական ընտրութեանց մասին։

—Բէրայի Թաղապետութիւնը որոշած է աւելցնել փողոցի լապտերներու լոյսը. նաեւ միջոցներ խորհուած են փողոցի չուները հեռացնելու։

—Բիրէսի Իպրահիմ փաշայի տղան և Հիւսէյին Բաղէօ Տիարպէքիր տարուելով զօրանոցին մէջ բանտարկուեցան։ Տէֆթէրտարին նախագահութեամբ յանձնաժողով մը Վիրանշէհր պիտի երթայ՝ բռնակալներէն յափշտակուած գոյքերը ետ առնելու։ Իպրահիմի մեռնելէն ի վեր անդորրութիւն կը տիրէ Տիարպէքիրի մէջ։

—Առջի իրիկունը Սկիւտարի վերջին չոգենաւը կամուրջէն ելլելու ատեն երկու հոգի, մէկը զինուոր, չոգենաւ մտան։ Երիտասարդ մը գինովութիւն ըրաւ, և երկուքն ալ վրան յարձակեցան։ Մեծամեծ դժուարութիւններով կարելի եղաւ զանոնք ձերբակալել։

—Երէկ իրիկուն Սելանիկէն Կ. Պոլիս ժամանեց երրորդ վաշտ մը և Թաշ Քըշլա տարուեցաւ։

—Խոտրէյի Մախսուսէի Թալիթ չոգենաւը, որ Իզմիտէն կու գար ածուխ բեռցած, երէկ իրիկուն ընդհարում մը ունենալով ուրիշ չոգենաւի մը հետ, Սարայ Պուռնի առջեւ ընկղմեցաւ,

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՋԱՐԴԻ ԼՈՒՐԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Իգտամ իր երէկուան թիւին մէջ հաղորդելով Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին հեռագիրը Ջարդի երկիւղներու մասին, հետեւեալ խորհրդածութիւնը կ՚ընէ.

«Այս կարգի լուրերու մէջ կառավարութիւնը հարկ է որ միջոցներ ձեռք առնէ, սակայն ջարդի սպառնալիքին գոյութեանը չենք ուզեր հաւատալ։ Նոյն իսկ այդ կարգի սպառնալիքներ ու զրոյցներ Կ. Պոլսոյ մէջ ալ կը լսուին. այդ զրոյցներէն չահաբեկիլ կարելի չէ։ Սակայն վստահ ըլլանք թէ զայնս հնարողները ու հրապարակ հանողները մասնաւոր նպատակներ ունին և այդ նպատակն ալ բնականաբար սահմանադրական վարչութեան դէմ ուղղուած է։ Հետեւաբար այդ տեսակ զրոյցները երբ իբրեւ ճշմարիտ նկատուին, ատոր արդիւնքը այն կ՚ըլլայ որ երկու եղբայրներէն մէկը միւսին լաւ աչքով չի նայիր։ Արդէն ուզուածն ալ այն է որ օսմ. զանազան տարրերու միջեւ բաժանում, երկպառակութիւն առաջ գայ։ Եթէ մենք այդ երկպառակութիւններէն զգուշանանք, մեր երկրին ու մեր սահմանադրական վարչութեանը ծառայած կ՚ըլլանք։ Եթէ սուտ լուրերու և անհիմն զրոյցներու չհաւատալով ձեռք ձեռքի տանք, այն ատեն այդ անհիմն զրոյցներով պարապ տեղը մեր սիրտերը չեն վրդովիր։»

Որքան որ ալ մեր Թուրք պաշտօնակցին այս խորհրդածութիւնները բարի դիտաւորութեամբ մը օծուած ըլլան, և առաջին ակնարկով որքան ալ իրաւացի թուին անոնք, իրողութեան և կացութեան ծանրութիւնը բաւական հեռի են մեղմացնելէ։ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը՝ մէկ քանի ամիսներու պանական երկիւղէն ազդուելով չէ անշուշտ որ այդ հեռագիրը կ՚ղրկէ հասցէին, չուտափոյթ կանխարգել միջոցներու կիրառումը պահանջելով։ Սուտ ու հաստատուած լուրերու հետեւանքո՛վ միայն այդքան պաշտօնական անձի մը վրայ այդքան ծանր խռովում մը կրնայ արդարանալ։ Բնահաւանական չէ որ կարեւոր ու լայնածաւալ թեմի մը կրօնական պետը տղայամտութիւնը ունենայ՝ ռէաքցիոնէրական կասկածուած չարագործութիւններ բանի տեղ դնելով՝ մշուշ սիրտ ու միտք պղտորել։ Ուրեմն աւելի լուրջ և աւելի վրահաս բան մը կայ քան որ կը կարծէ մեր ազնիւ Թուրք պաշտօնակիցը։ Լաւագոյն չէ՞ ըլլալիք տխուր և արիւնոտ բաներէն առաջ,—որոնք կրնան վերջնականապէս տակնուվրայ ընել օսմ. զանազան տարրերուն եղբայրակցական յարաբերութիւնները,—մտածել զանոնք, իրար [illegible] անոնց համար, նկատելով որ, մանաւանդ գաւառներուն մէջ, Թուրք ամբոխը և քիւրտ խուժանը տակաւին չա՛տ հեռի կ՚երեւան ըմբռնելէ այլացեղ այլակրօն տարրերուն եղբայրակցութեան բարիքները, մեծ ու կործանարար վտանգը որ ամբողջ օսմ. հայրենիքին կ՚սպառնայ՝ եթէ այդ եղբայրակցութիւնը քանդուի [illegible] այս անգամ։ Վերջապէս ի՛նչ պատրուակի տակ ալ ջանան սքօղել Պէշիկթաշի դրաման, ճշմարտութիւնը այն է սակայն որ իսլամ ամբոխն էր որ հոն, վայրկենական մոլուցքէ մը մղուած, [illegible] Թոտորին։ Այդ մոլուցքը կրնայ նորէն պայթիլ, եթէ զանիկա չեզոքացընելու միջոցները ձեռք չառնուին հեռատեսօրէն և խոհեմութեամբ։

Եւ յետոյ ձգենք ատ անհիմն կարծուած զրոյցները ջարդի եւայլնի մասին, բայց Անատոլուի գաւառներուն մէջ չեն դադրած սիստեմաթիք հարստահարութիւնները, հալածանքները և անիրաւութիւնները, որոնք իրողութիւն են, դաժան և արիւնալի իրողութիւն, հակառակ անոր որ մէկ կողմէ ներկայ նախարարութիւնը, միւս կողմէ Թուրք մամուլին մէկ մասը կը ջանան սուտ և անհիմն հռչակել զանոնք։ Ո՞վ կ՚ըսէ թէ չենք փափաքիր տաք սրտով և անկեղծօրէն կապուած մնալ մեր Թուրք եղբայրներուն հետ։ Եւ սակայն ատոր համար անհրաժեշտ առաքինութիւնները մէկ կողմէն պահանջուելու չեն միայն։ Եղբայրական վերաբերմունքները փոխադարձաբար ըլլալու են, որպէս զի համերաշխութեան կապը անքակ և անեղծ մնայ։ Բարեկամաբար երեսս համբուրող հայրենակից մը պէտք չէ որ տակէն կիցեր տայ փորիս։

Լաւ աչքով նայիլ իրարու. նայի՛նք, ինչո՞ւ չէ, բայց բոլո՛րս մէկ, միեւնոյն ժամանակ, միեւնոյն անկեղծութեամբ, միեւնոյն խանդակաթ փարումով։ Ատո՛նկ կ՚ըլլայ եղբայրակցութիւնը, հաւասարութիւնը եւայլն, այլապէս՝ մենք ինքզինքնիս կը խաբենք, և այն նպատակը, որուն այսօր կը ձգտին Թուրքիոյ բոլոր ժողովուրդները, fiascoի մը դատապարտուած է միայն։

Եր. ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ

Դ. ՆԻՍՏԸ

Ատենը բացուեցաւ Բ. Ատենապետ Տօքթ. Վ. էֆ. Թորգոմեանի կողմէ և Բ. նիստին ատենագրութիւնը կարդացուեցաւ Ատենադպիր Հրանտ էֆէնտի Ասատուրի կողմէ։

Յ. Շահրիկեան.—Դիտել կուտամ թէ ատենագրութեան մէջ սպրդած ճնռճ բառը պէտք է ջնջուի. սահմանադրական ժողովուրդի մը համար արգելք չը կայ ներկայ ըլլալու ժողովին։

Հ. Ասատուր.—Ներքին կանոնագրին մէկ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն է։

Յ. Շահրիկեան.—Կը խնդրեմ որ միշտ ներքին կանոնագրէն չի դիմուի։

Խնդիր Սիմոն.—Քանի որ ներքին կանոնագիր մը կայ, առայժմ պէտք է գործածել զվերաքննութիւն։

Ռ. Թադէոսեան.—Անցեալին մէջ ներքին կանոնագրին սրբագրութեան համար խնդիր եղած է Ընդհ. Ժողովոյ մէջ և իրաւ է որ վերաքննութեան ենթարկուած էր, բայց գործածութեան մէջ էր դրուած։

Տօքթ. Թորգոմեան.—Մեր ձեռքին մէջ գտնուող կանոնագիրը 1874ի կանոնագիրն էր, մինչդեռ 1881ի կանոնագիր մըն ալ կայ որ վերաքննուած է. ես կը խնդրեմ որ այս մասին կարճ կապուի և օրակարգին անցնինք, ինչպէս որ ինծի համամիտ են ժողովականներէն շատերը։

Յ. Շահրիկեան.—Ես կը կրկնեմ նախորդ դիտողութիւնս։

Ատենապետը յայտնեց թէ Ատենագրութիւնը քուէով ամբողջովին վաւերացուած է։ Ցետոյ Ատենապետը յայտարարեց նաև որ Նալը-Գարաւէն բողոքագիր մը եկած է տեղւոյն Երեսփ. ընտրութեանց դէմ. և Երեսփ. Ժողովոյ անդամներէն բազմաստորագիր նամակ մը որ կը պահանջէ անմիջական ընտրութիւնը Պատրիարքին։

(Այդ նամակին պատճէնը կարդացուեցաւ, որով կը խնդրուի որ փութացուի պատրիարքական ընտրութիւնը։ Ահաւասիկ այդ նամակը)։

Առ Ատենապետ էֆ. Ազգ. Պատկ. Երեսփ. Ժողովոյ,

«Ի նկատ առնելով երկրին տագնապալից կացութիւնը, ժամանակին փափկութիւնը և Ազգին վրայ ճնշող այլ և այլ տագնապալից պարագաները, պատրիարքական ընտրութեան ասկէ աւելի ձգձգումը անհանդուրժելի է և վտանգաւոր, քանի որ ընտրուած է Քաղ. Ժողովը, որ ըստ Սահմանադրութեան, այս մասին հնգանուն ցուցակ մը պատրաստելու պաշտօն ունի միայն, որուն հետևելու ըստ օրինի պարտաւոր ալ չէ Պատկ. Ժողովը։ Ուստի կը խնդրուի ստիպողաբար, որ Պատկ. Ժողովդ այսօր իսկ որոշէ անյապաղ կատարել Պատրիարքի ընտրութիւնն, անյապաղ յառաջիկայ ուրբաթ (24 հոկտ.) և յանձնարարել Բարձր. Սրբազան Տեղապահ Հօր, անձամբ մատուցանել հարկ եղած թղթերը առ որ անկ է, ու խնդրել ստիպողաբար մի քանի օրուան մէջ վաւերացումը նորընտիր Ազգ. Վարչութեան։ Դ. Նիստի հրաւիրել Քաղ. Ժողովը առ առաւելն Եշ. մինչեւ այն օր վաւերացուած ըլլայ թէ ոչ, և պատրաստել յիշեալ ցուցակն այն նկատումով թէ ինչ որ ալ պատահի Պատկ. Ժողովէն վերջնական ու անբեկանելի կը դառնայ կատարուած ընտրութիւնը։

«Վստահ ըլլալով լիովին որ յարգելի ժողովականներն պիտի ըմբռնեն այս առաջարկին կարեւորութիւնն և ստիպողականութիւնը։ [Ստորագրութիւններ]

Դոկտ. վրդ. Պալագեան.—Ես ներկայ չըլլալով ստորագրած չեմ, բայց համամտութիւնս հրապարակաւ կը յայտարարեմ։

Յ. Թօրոսեան.—Քանի որ Երեսփ. Ժողովին ընդհանուր փափաքն է ընտրել որ առաջ Պատրիարքնիս, ըսել է թէ Ազգին կամքն է։ Ես ալ նոյնը կ'առաջարկեմ, սակայն, օրէնքին տրամադրութիւնը կայ, չար օրինակ մը եղած կ'ըլլանք այս ընտրութեան մասին անտեսելով, որովհետեւ ազգ. վարչական ժողովը նախ պէտք է վաւերացուի։

Գնէլ վրդ. Գալէմքեարեան.—Շատ բանաւոր է Թօրոսեան էֆ.ի օրինական առարկութիւնը, սակայն ամէն պարագայի մէջ քանի որ կը փափաքինք որ հոկտ. 30էն առաջ կատարուի, կ'առաջարկեմ որ գոնէ մինչեւ յառաջիկայ ուրբաթ, Քաղ. Ժողովը վաւերացուի թէ ոչ, ձեռնարկուի Պատրիարքի ընտրութեան։

Ա. Գասպարեան.—Ո՛չ օրէնքի չեղում կ'ըլլայ, ո՛չ ալ օրինաց սահմաններէն դուրս ոտնձգութիւն. ո՞ւր է այն տրամադրութիւնը թէ Քաղաք. Ժողովը վաւերացուի թէ ոչ, մենք կրնանք Պատրիարքին ընտրելեաց ցանկը կազմել այժմէն։

Հ. Առամեանց.—Քանի որ տագնապի շրջան մըն է որ կ'անցնինք, ինչո՞ւ շաբթը մէկ անգամ միայն նիստ գումարենք, ինչո՞ւ երեք անգամ նիստ չը գումարենք։

Հմայեակ Եպսկ.—Կ'առաջարկեմ որ առաջիկայ չորեքշաբթուան մէջ գումարուի Քաղաք. Ժողովը, հաստատուի թէ ո՛չ։ Տեղապահ Սրբազանէն կ'իմանամ թէ Մեծ-Եպարքոսն ալ հարցուցեր է թէ ո՞ւր մընաց վարչութիւնը։ Հետեւաբար կրնանք անմիջապէս պատրաստել ցանկը. մեր ընտրելին ներկայ է։

Վռամ. Մանուկեան. — Դիտել կուտամ եկեղեցականներէ ոմանց կողմէ յայտնուած այն կարծիքը թէ եկեղեցական մը երբ կաթողիկոս ընտրուի, մինչեւ իր կաթողիկոսութեան օծումը կրնայ Պատրիարք ալ ընտրուիլ։

Յ. Պօյաճեան. — Թէեւ նորընտիր Քաղաք. Ժողովը չէ վաւերացուած, բայց պէտք է գիտնանք թէ նախկինը պաշտօնի վրայ է։ [Ո՛չ, ո՛չ. ձայներ]

Յ. Շահրիկեան. — Կ'առաջարկեմ որ այս օրուան նիստի օրակարգին Ա. խնդիր ըլլայ պատրիարքական ընտրութեան խնդիրը և կը խնդրեմ որ վարչութիւնը հրաւիրուելով կազմուի ընտրելիներու ցանկը։

Ա. Գասպարեան. — Ամէն մարդ կ'ուզէ որ անմիջապէս ընտրենք Պատրիարքը. կ'ըսեն թէ չը վաւերացուած Քաղաք. Ժողով մը կրնայ նիստ ընել, ցանկ կազմել եայլն. արդ ասոր դէմ հակառակողներ կան և կ'ըսեն թէ օրէնքն չեղում մը բրած կ'ըլլանք, ո՞ւր է օրէնքն չեղում մը։

Խ. Սիմոնեան կարդաց Ազգ. Սահմանադրութեան մէկ հրահանգը, որով կը հաստատուէր թէ առանց վարչութիւն մը վաւերացուած ըլլալու կրնայ կարծիքներու փոխանակութիւններ կատարել՝ Պատրիարքական ընտրութեան մասին։

Տօքթ. Անէմեան պէյ. — Կը պահանջեմ օրէնքին պահպանումը, եթէ բացառիկ հարկի մը տակ կը գտնուիք, Տեղապահ Սրբազանն ալ հաւասար ձեռնհասութեամբ կրնայ վարել ազգ. գործերը և կը վարէ ալ արդէն։

Յ. Հինդլեան Գասպարեանի համամիտ ըլլալը յայտարարեց և պնդեց որ այդ մասին օրէնքին տրամադրութիւնը կարդացուի և հետեւաբար կարդացուեցան Պատրիարքական ընտրութեան վերաբերեալ հրահանգները։

Ստեփան Գարաեան հարցուց թէ Քաղ. Ժողովը ստիպուա՞ծ է վաւերացուիլ Բ. Դռնէն. Հրանդ էֆ. Ասատուր կարդաց այդ մասին վերաբերող յօդուածը։

Պարգեւ Փափազեան. — Ես ալ կը փափաքիմ փութացնել Պատրիարքական ընտրութիւնը, բայց նկատի չառնուեցաւ այն պարագան թէ՝ այսօրուան օրակարգին մէջ ատիկա գոյութիւն չունի։

Երուանդ Գարաեան եւս ըսաւ թէ նախորդ Քաղ. Ժողով մը ունինք։

Յ. Շահրիկեան. — Շատ պաշտօնեաներ կան որոնք աւելի կը յետաձգեն. մէկ երկու օր համբերենք և թող տանք որ կառավարութիւնը վաւերացնէ։

Տեղապահ. — Պիտի խնդրէի Երեսփ. Ժողովէն որ այդ կարգի վիճաբանութիւնները պահէր աւելի խաղաղ ժամանակի. տագնապի մէջ ենք։ Ես այժմէն կ'երաշխաւորեմ թէ մինչեւ յառաջիկայ ուրբաթ ամէն բան վերջացած կ'ըլլայ։ Մեծ-Եպարքոսը ինծի հարցուց թէ՝ ո՞ւր մնաց Պատրիարքը. արդ ես կը խոստանամ որ մինչեւ առաջիկայ ուրբաթ պիտի ընտրենք մեր Պատրիարքը. (ծափեր)։

Ատենապետ. — Շնորհակալ ենք Տեղապահ Սրբազանէն որ իր հանդիսաւոր յայտարարութեամբ կը փակէ վիճաբանութիւնը։ Ունինք կենսական հարց մը. գաւառներու կացութիւնը։

Զօհրապ. — Նախորդ նիստին մէջ Քաղ. Ժողովի անդամներէն պաշտօն յանձնուեցաւ վարչութեան գաւառի խնդիրը քննել և բանաձեւ մը բերել այս նիստին։ Ահա այդ բանաձեւը.

ԲԱՆԱՁԵՒԸ

Ազգ. Երեսփոխանական Ժողովը իր այսօրուան արտասովոր նիստին մէջ Հայկական նահանգներու մէջ տիրող անհանդուրժելի կացութեան առջեւ, կացութիւն որուն ծանրակշիռ հանգամանքը կը մակաբերուի Օսմ. Կառավարութեան առջեւ քննիչ մարմինի մը ուղարկումի մը յարկը տեսնուելէն, վստահ ըլլալով որ Օսմ. Կառավարութիւնը անկեղծապէս կը ցանկայ և ամէն ջանք ընելու պատրաստակամ է, հանրային բարեկարգութիւնը և անհատական իրաւունքները և արդարութեան անժխտելի ու տարրական պահանջները հզօր կերպով պահպանելու,

Որոշեց յատուկ և բացառիկ պատգամաւորութեամբ, որ Տեղապահ Սրբազան Հօր պիտի ընկերանայ Բարձր Մեծ-Եպարքոս Քեամիլ փաշայի մօտ հանդիսաւոր դիմում մը ընել պարագայից ստիպողական հանգամանքին համապատասխան անմիջական միջոցներ խնդրելու համար։

Այս միջոցներն են,

1. Գաւառները ղրկուելիք մարմինները պէտք է որ նախորդ ռէժիմի չմասնակցող հանրային վստահութիւն վայելող և ազդեցիկ վէզիրի մը կամ միւշիրի մը նախագահութեան տակ՝ զանազան ազգայնութեանց վերաբերեալ պատուաւոր, ողջամիտ և գործունեայ անձերէ կազմուած ըլլան և հետեւեալ պաշտօններն ու արտօնութիւնները ունենան։

Ա. Այս մարմիններու քննութեամբը զեղծումին և անկարողութիւնին հաստատուած քաղաքային և զինուորական, դատական և ոստիկանական պաշտօնեաները ուղղակի պաշտօնանկ ընել, նոյնպէս վալիներն ալ պաշտօնանկ ընել, կեդր. կառավարութեան հրահանգը ստանալէ յետոյ. Համիտէ գունդերուն սպաները ոստիկանական ու քաղաքային ամէն պաշտօններէ հեռացնել և այսուհետեւ զանոնք չգործածել այդ պաշտօններուն մէջ։

Բ. Դատապարտուած և ազատ թողուած կամ ամբաստանուած և նոյնպէս ազատ թողուած ազդեցիկ չարագործներուն ձերբակալումը և այս վերջիններուն քննութեան և դատավարութեան օրինական միջոցներով Պոլիս փոխադրուիլը։

Գ.— Յայտնի և ակներեւ կերպով յափշտակուած հողերուն և կալուածներուն իսկոյն իրենց տէրերուն վերադարձուիլը։

Դ.— Յատուկ օրէնքով մուհաճիրներուն շնորհուած ամէն օգնութիւնները և դիւրութիւնները նոյնութեամբ տալ այս անգամ իրենց հայրենիքը վերադարձող ամէն օսմանցիներու անխտիր։

Ե.— Արգիլել խստիւ և պատժել այն ազդեցիկ անձերը, պէյերը և աղաները որոնք Հայերուն վրայ տուրք կը դնեն և զիրենք տարապարտ կ'աշխատցնեն։

Զ.— Հայ գաւառներու մէջ տիրող սովէն տառապող ժողովուրդին սննդոր ապրուստի համար ցորեն և թէ սերմնցուներ տրուի և սովէն վտանգուող և աղքատացող ժողովուրդին յետամնաց տուրքի պարտքը ջնջուի։

Է.— Զինուորական իշխանութեանց յատուկ հրահանգ տրուի որպէս զի քննիչ մարմինին որոշումներուն գործադրութեան մէջ աջակցին։

Ժողովը համոզուած է որ կառավարութիւնը լուրջ ուշադրութեան և հոգածութեան առարկայ պիտի ընէ և պիտի գործադրէ այս բոլոր խնդիրքը, որոնք հայ ազգաբնակչութեան գոյութեան սպառնացող անմիջական վտանգը կրնայ արգիլել, բայց ոչ հարկաւ անոր բարօրութիւնը երաշխաւորել։ Յայտնի է նաև որ այս խնդիրներու ընդունելութեամբ հայերու Օսմ. հայրենիքին հետ ունեցած կապերը և սէրը աւելի եւս պիտի ամրապնդուին։

Տօք. Անէմեան. — Բանաձեւը խիստ գեղեցիկ է, բայց կը խնդրեմ որ հայաբնակ գաւառներու կամ գիւղերու մէջ զինուորութեամբ պաշտպանուին մեր գիւղացիները, որովհետեւ [illegible] գիտեմ թէ հազարաւոր մարդիկ կը ջարդուին, թէ մեր տուները կը թալլուին, թէ մեր կիները կ'առեւանգուին, բռնիկները կը սպաննուին. արդ կ'առաջարկեմ որ կեդրոնէն խիստ հրաման տրուի, որպէս զի զինուորական իշխանութիւնները ձեռք առնեն պաշտպանութիւնը. եւ զինուորական ըլլալով գիտեմ անձնական փորձառութեամբ թէ՝ քաղաքական և զինուորական պետերը յաճախ անհամաձայն կ'ըլլան իրարու հետ։

Յ. Թօրոսեան. — Վերջին նիստին մէջ ծեծուեցաւ կարծեմ այս խնդիրը. վերջապէս յանձնաժողովի մը յանձնուեցաւ բերել ծրագիր մը, շնորհակալ ենք յանձնաժողովէն որ այդ ծրագրով կը ներկայացնէ ազգին փափաքը, և որովհետեւ կառավարութիւնն ալ ազատ և սահմանադրական է, վստահ եմ թէ պիտի ընդունի պատգամաւորութիւնը։

Չալըճեան. — Կասկած չկայ թէ ազգին պատգամաւորութիւնը հաւանութիւն պիտի գտնէ կառավարութեան քով. բայց բանաձեւին մէջ առաջարկ կ'ըլլայ թէ հողերը վերադարձուին. հարց մը, որ պիտի յուզուի Օսմ. Խորհրդարանին մէջ։

Վռամշապուհ Մանուկեան. — Յանձնաժողովին աշխատութիւնը շատ կարեւոր է. ես պիտի առաջարկեմ որ ¼ ժամու դադար տրուի, իրարու հետ խորհրդակցինք և յետոյ վերսկսինք կարծեաց փոխանակութեան։

Հ. Առամեանց. — Երեսփ. Ժողովը պէտք է իր դրսւոր դիմումները ընելէ առաջ գործադրութեանը մասին վստահ ըլլայ, գործադրելի առաջարկներ ընենք, քննիչ յանձնախումբ մը ընտրենք և իրեն տանք գործադրիչ իշխանութեան նկատառման արժանի այս կէտը։

Պ. Հալաճեան. — Բանաձեւը շատ գոհացուցիչ կը գտնեմ. սակայն ինչպէս որ սահմանադրական երկիրներու մէջ կ'ըլլայ չենք կրնար շուտով վաւերացնել. պէտք է դատ դատ, հատուած առ հատուած կարդալ և այնպէս վաւերացնել, Վռամշապուհ էֆ. Մանուկեանին առաջարկը շատ յարմար է. խնդիրներ կան խիստ կարեւոր և խորհրդակցութեան կարօտ. Հ. Առամեանցի դադարին համամիտ չեմ, չընդունելի և չի գործադրելի կէտեր չկան բանաձեւին մէջ, կ'առաջարկեմ ուրեմն 1. Դադար քառորդ ժամու. 2. Իւրաքանչիւր հատուածը մաս մաս քուէի դնել. 3. Եթէ այդ ծրագիրը անբաւական համարողներ ըլլան դարձեալ դատ դատ և քննութեամբ տեսնուին կամ պակսեցուցուին։

Զօհրապ էֆ. մէկիկ մէկիկ պատասխանեց բանաձեւին դէմ առարկութիւն ընող երեսփոխաններուն՝ փաստելով թէ՝ կարելի չէ կառավարութեան պարտաւորիչ միջոցներ առաջարկել, զորս Անէմեան պէյ կ'առաջարկէ և որոնք միայն պատերազմի ժամանակ կ'ըլլան։ Խնդիր էֆ. Սիմոնեանի առարկութիւնը թէ ամէն ամբաստանեալի քննութիւնը կեդրոնը փոխադրելը լաւ չէ, բանաւոր չգտներ, որովհետեւ անկարելի է իւրաքանչիւր նահանգի մէջ կատարուած ոճիրները, զեղծումները, տեղւոյն վրայ արգիլել առանց կեդրոնին միջամտութեան։ Քառորդ ժամու խորհրդակցութիւնը ի՞նչ օգուտ ունի, յարեց Զօհրապ էֆ., կամ պէ՞տք է ժողովը այս խնդրին նկատառումը յետաձգէ յաջորդ նիստին (ո՛չ, ո՛չ) և կամ սկսինք անմիջապէս վիճաբանութեան (այո՛, այո՛)։

Ատենապետին առաջարկութեան վրայ քառորդ ժամու դադար տրուեցաւ ուրկէ վերջ սկսան շարունակուիլ վիճաբանութիւնները բանաձեւին մասին։

Քառորդ ժամ դադարել յետոյ նիստը շարունակեց։

Ատենապետ. — Քուէի կը դնեմ յօդուած առ յօդուած կարդալը Զօհրապ էֆ.ի բանաձեւին։

Ձեռնամբարձ քուէով ընդունուեցաւ այդ առաջարկը։

Հմայեակ Եպսկ. — Երկու բան կայ մեր առջեւ, սով և ջարդ։ Պէտք է անոնց միջոցներ խորհիլ։ Խօսքը օգուտ չըներ, այլ ուժը։ Դրսւոր բան տալու չէ, այլ պատուիրակութիւն մը ղրկելու է։ Սովին գալով, Եպարքոսին դիմելու է բերանացի։ Հարիւր հազարաւոր ոսկիներ պէտք են, սովին առաջքը առնելու համար։

Շահրիկեան. — Կառավարութիւնը ի՞նչ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, սովահար ժողովուրդը ապրեցնելու համար։ Ասկէ առաջ առաջարկեցինք թէ ի՛նչ միջոցներ պէտք է ձեռք առնել և որոշուեցաւ պատուիրակութիւն մը ղրկել և դիմում ընել պէտք եղած միջոցներուն համար։ Այդ որոշումը տրուելէ յետոյ ինչ հարկ նորէն այդ խնդիրը յուզել։ Եղածը հայկական հարց չէ այլ գործի և անձի ապահովութիւն։ Մեր ընելիք առաջարկները շատ համեստ են։ Ժամանակ չկայ, պէտք է շտապել, պէտք. ընտրութիւնէն առաջ։ Զինուորական իշխանութիւնը կրնայ օժանդակել քաղաքային վարչութեան. ատիկա բացառիկ պահանջ մըն է. բանաձեւը պէտք է աւելի մշակուած ըլլայ։

Իզմիրլեան Սրբազան. — Քննիչ մը ղրկելը նոր բան մը չէ. 1878ին ալ երեք կէտերու վրայ քննիչներ ղրկուեցան, բայց օգուտ չունեցաւ, որովհետեւ խաբել ուզեցին Եւրոպան. բայց այսօր Սահմանադրական է երկիրը. սովին պատճառն է հարստահարութիւնը. պէտք է զեղծարար պաշտօնեաները պատժել։ Պէտք է քննիչ յանձնախումբ մը ղրկել։ Չերկարենք վիճաբանութիւնը, ժամանակը ուշ է. իրաց վիճակը կը յառաջիմէ։

Առաջին յօդուածը քուէարկուեցաւ ձեռնամբարձ։

Զօհրապ էֆ. կարդաց երկրորդ յօդուածը, որուն վրայ սկսաւ վիճաբանութիւնը։

Վռամ. Մանուկեան. — Մեր պահանջներուն մէջ չափ գտնենք. նոր ռէժիմէն առաջին զեղծանող պաշտօնեաները պատժելու է միայն։ Այն ատեն մեզի պիտի ըսեն թէ վերէն վար փոխելու պէտք պիտի ըլլայ։ Անմիջական պէտքերը միայն նկատի առնենք։ Հետեւաբար չափաւոր ըլլանք մեր պահանջումներուն մէջ։

Հայկ. Պէկեան. — Դուք Թուրքերը չէք ճանչնար, ուստի կ'առաջարկեմ Օսմ. Քամիլէն երկու հոգի ղրկել գաւառները։

Շահրիկեան. — Ամբողջ չարիքը սա է որ հին տիկի մէջ կ'ուզեն նոր գինի պահել։ Խառն յանձնախումբը պէտք է Սահմանադրութեան հակառակ պաշտօնատարները պաշտօնանկ ընէ անմիջապէս։ Սակայն չենք ըսեր որ հին ռէժիմի բոլոր մարդիկը պաշտօնանկ ընելու։

Դր. Զօհրապ. — Քննիչ յանձնախումբը մենք չենք. դժբախտաբար շատ անձուկ սահմանի մէջ պիտի կատարուի քննութիւնը։ Ինչո՞ւ համար ան ալ սահմանափակենք։ Ատիկա շատ վնասակար և ժողովին արժանապատուութեան կը դպչի. խօսք մըն ալ Պէկեան էֆ.ին. Օսմ. Միութեան և յառաջդիմութեան քոմիթէն պաշտօնական մարմին չէ, այլ անոր անդամակցող կառավարական մարդիկ կրնան ղրկուիլ։

Վռամ. Մանուկեան. — Փափաքող եմ որ հայրենիքը բարեկարգուի։ Դուք չէք ճանչնար մեր երկիրը։ Ձեր փափագիք որ մեր ղրկելիք մարմինները պզտիկ ըլլան։ Ընդհանուր ներում եղաւ ամենայնական եղեռնագործներու, և այդ պատճառով զեղծ պաշտօնեաներու ալ կը ներուի։ (Ընդմիջումներ.)

Ատենապետը յայտնեց որ համաձայնութեամբ կատարուին վիճաբանութիւնները՝ առանց շեղելու նիւթէն։

Վռամշապուհ Մանուկեան. — Հետեւաբար կ'ամփոփեմ բանս. — Սահմանադրութենէն առաջ եղածը միայն նկատի առնենք։

Դր. Զօհրապ. — Ընդհանուր ներումը կրնայ տարածուիլ նաեւ պարզ եղեռնագործներու վրայ։

Վիճաբանութիւնը շատ [illegible] ըլլալուն՝ ատենապետը փակեց և ձեռնամբարձ քուէարկութիւն կատարուելով Վռամշապուհ էֆ.ի առաջարկը չընդունուեցաւ։

Հալաճեան. — Կ'առաջարկեմ մեր պահանջներուն մէջ աւելցնել թէ Հայաստանի հայերուն վիճակին բարւոքման և սովին առաջքը առնելու համար Համիտէ գունդերուն բարձումը անհրաժեշտ է։

Հայկ. Պէկեան. — Անկարելի է Համիտէ գունդերը վերցնել, այլ այսինչ տեղը վնասակար եղող գունդերը ուրիշ տեղ փոխադրել։

Յովհ. Թօրոսեան. — Մենք չենք կրնար գործադրել բոլոր առաջարկները։

Համիտէ սպաները քաղաքային և զինուորական պաշտօններու մէջ չգործածուելու վերաբերող ծրագրին յօդուածը ընդունուեցաւ։

Յակոբ Պահրի. — Անհրաժեշտ պէտք կայ որ Պոլսէն դատական մարմին մըն ալ երթայ գաւառները, որովհետեւ տեղւոյն վրայ միայն կրնան համաձայնիլ տեղական պաշտօնեաները։ Յափշտակուած հողերու մասին կարելի է դատական մնօրինութիւններ ընել, դատը հոս բերելը օգտակար չէ։

Խնդիր Սիմոնեան. — Արդէն ես ալ այդպէս ըսի քիչ մը առաջ. ամբաստանեալներուն դատը պէտք է մօտակայ քաղաք մը փոխադրել։

Սիմոնեան էֆ. այս մասին բանաձեւ մը ներկայացուց։

Տեղեկաբեր Զօհրապ էֆ. պատասխանելով ըսաւ թէ տարբերութիւն մը չկայ դատ մը Պոլիս կամ գաւառական քաղաք փոխադրելու մէջեւ։

Հալաճեան. — Ամբաստանեալներուն թիւը շատ մեծ է. հետեւաբար անոնց դատերուն Պոլիս փոխադրուիլը օգտակար չըլլար։ Թէ՛ հոս և թէ գաւառական դատարաններու իրաւասութիւնները միեւնոյնն են։ Մենք այնպիսի միջոցներ կ'ուզենք որ լաւագոյն ըլլան։

Թ. Պօյաճեան. — Մէկ երկուքը կախուելուն պէս ամէն բան կը լմննայ։ (Ծափեր։)

Դարաեան. — Պէտք է որ նոր օրէնք մը գտնուի, որպէս զի դատական քննիչ մարմին մը ղրկուի։ Այդպիսի օրէնք մը չկայ և մենք չենք կրնար սպասել։

Ատենապետը դիտել տուաւ թէ ատենը ուշ էր և գիշերելու միտք չունէին։

Ցետոյ յաջորդաբար բանաձեւին միւս յօդուածները վիճաբանութեան առարկայ եղան և թեր ու դէմ խօսեցան՝ Արամ Հալաճեան, Զօհրապ, տօքթ. Թորգոմեան, Վռամշապուհ Մանուկեան, Յովհաննէս Թօրոսեան, Դարաեան, Պարգեւ Փափազեան և Յ. Շահրիկեան, ուրկէ վերջ բանաձեւը ամբողջութեամբ ընդունուեցաւ և և կարճ դադարէ մը յետոյ հետեւեալ եկեղեցականներէն և աշխարհականներէն կազմուեցաւ պատգամաւորութիւն մը, որ Բ. Դուռը երթալով հարկ եղած դիմումները պիտի ընէ գաւառներու մէջ Հայոց վիճակը բարւոքելու համար։ Այդ պատգամաւորութեան անդամներն են.— Տեղապահ Սրբազան, Հմայեակ եպս. և վարդապետ մը, Ազգ. Ժողովի Մայր դիւանը (Տօքթ. Թորգոմեան և Հրանդ Ասատուր), Գրիգոր Զօհրապ, Յ. Շահրիկեան, Պետրոս Հալաճեան, Զարմայր Ճըշմարտեան, Եդուարդ Դուրեանէօղլեան, Մկրտիչ Մանուկեան, Տօքթ. Անէմեան, Բիւզանդ Քէչեան և Սարգիս Լամբերեան։

Թէեւ որոշուեցաւ նաև կարդալ միայն Օրմանեանի պաշտօնագիրը, առանց ո և է վիճաբանութեան ենթարկելու երեկի նիստին մէջ, բայց Տեարք Երեսփոխանք իրենց պերճախօսութեան հոսանքէն տարուած, անվերջանալի վիճաբանութեան մը մէջ ինկան։ Հետեւաբար մամուլը հարկ չը տեսներ հրատարակել կարգ մը թեր ու դէմ կարծիքներ որոնք ժամերով զբաղեցուցին ժողովը, հակառակ որ աւելի կենսական և հրատապ հարցեր կային լուծուելիք։

Յաջորդ նիստին օրակարգն է.

1. Ընտրութիւն Պատրիարքի։
2. Օրմանեանի պաշտօնագրին վրայ վիճաբանութիւն։

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՍՏԱՑԱԾ ՆԱՄԱԿՆԵՐԷ

ՍՈՎԸ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆՈՒՄ

ԲԱՂԷՇ, 28 սեպտ. 1908

Տաճկաստանի վիճակը շատ տխուր է։ Երբ նայում ենք մեր շուրջը սարսափում ենք. ոչ միտք է գործում և ոչ էլ ձեռք է բռնում, որ ճնշուած ու հարստահարուած հայ ժողովրդի տառապանքի պատկերը ներկայացնենք։ Տարիներէ ի վեր հայ ժողովրդի կրած զրկանքները, այս վերջին տարիների ալ թալանը Քրդերի կողմից, ժողովուրդը բոլորովին քայքայել է նիւթապէս և ֆիզիքապէս։

Հայ ժողովուրդը տարիներէ ի վեր ենթակայ եղած է Քիւրդերի աւարառութեանց։ Գիւղացիներն շատերը չկարողանալով տանել այս հարստահարութիւնները(*) գաղթել են, կրօնափոխ են եղել, մնացածներն էլ այս ու այն Միրիրայների սալարտարի ձեռք գերի են դարձել։ Միրիրայատէրի սալարտարը այնպիսի ճիւաղներ են, որ ոչ խիղճ ունին և ոչ էլ գութ։ Սալարտարը տալիս է գիւղացուն 200 գրուշ և հաշւում 20 գառն։ Գառները ստանում է սալարտարը մի տարի վերջ, որ այդ ժամանակ իւրաքանչիւրը արժէ 40-50 դահեկան։ Խեղճ գիւղացին եթէ որոշեալ ժամանակին չի կարողանայ տալ՝ սալարտարը գալիս ծախել է տալիս գիւղացու բոլոր ստացուածքը և տանում իր տունը։ Գիւղացին զրկւում է այդպիսով ամբողջ տարուայ աշխատանքից։ Գիւղացու աշխատանքի ճիգ կէսն էլ տանում է իր Միրիրայատէրը. դրանից վրայ աւելանում է դաժան Թահսիլտար հարկահաւաքը, որ ծեծի տակ ստիպում է գիւղացուն նոր պարտքեր ընել և վճարել կառավարութեան տուրքը։ Այս տարի այս ամենի վրայ աւելանում է և սովը. Մշոյ և Ախլաթի գաւառները սով է։ Ժողովուրդը պատրաստւում է թողնել ու փախչել որպէս զի ազատի սովի ճիրաններից. չկայ ոչ մի բան այնքան անհարկու գիւղացու համար ինչքան սովն է։ Եթէ Սալարտարն կամ Միրիրան լինէին, գիւղացին աղաչանօք, խնդրանօք ժամանակ կ'առնէր ունեցած չունեցածը տալու, ինք ձեռնունայն մնալէ յետոյ. բայց սովը լսել չունի։ Ժողովուրդը ձեռքից ելնում է։ Սովի դէմ միակ միջոցն է խոշոր նպաստներ հասցնել այս նահատակ երկրին։ Եթէ չենք ուզում Տարօնի, Վասպուրականի Հայերի գաղթումը, շտապելու է ժամանակին օգնութեան հասնել։ Սովի պատճառաւ արդէն սկսել են վարակիչ այլեւայլ հիւանդութիւններ տարածուիլ։ Բժշկական օգնութեան էլ կարօտ է ժողովուրդը։ Վանից մինչեւ Մուշ, Սասուն առողջապահական միջոցներ չկան։ Խնդրում ենք բժիշկ ընկերներից, որ աճապարեն այս վայրերը որոշ պատրաստութիւններով։ Այժմ սահմանները բաց են, ճամբաները ապահով։ Սովը, տարափոխիկ հիւանդութիւնը ուրուականի պէս իրենց ահռելիութեամբ կանգնել են սպառնագին Հայ ժողովրդի գլխին։ Պէտք է ամէն կողմ կազմուին նպաստի ընկերութիւններ, որ շուտափոյթ հասցնեն նպաստներ։ Պոլսում պատշաճ մարմիններ պէտք է դիմում անեն ուր որ անկ է, պետական նպաստներ հասցնելու համար անօթի, մերկ ժողովրդին։ Պետութիւնը ունի շատ հեշտ միջոցներ իր տրամադրութեան տակ։ Սովը արհեստական կերպով յառաջ բերած են միրիրատէրերը, սալարտարները՝ ամբարելով երկրի սրմոյքը իրենց մօտ։

Անօթի գիւղերի մէջ կան հարուստ միրիրաների, սալարտարների մինչեւ բերանը լիքը ցորենի ամբարներ՝ պինդ կողպէքներով կողպուած։ Կառավարութիւնը կարող է դրանք բանալ և եթէ ոչ ձրի գոնէ մատչելի գներով ցրուել ժողովրդին, ապագային փոխերը առանց տոկոսի վճարելու պայմանով։

Պէտք է ամէն կողմ տալ գործունէութեան սկսել քանի որ դեռ ուշ չէ։

ՍԵՊՈՒՀ ՄԱՐԶՊԵՏ

(*) Որ է ազդեցիկ, հարուստ քիւրտ աղա կամ բէկ տալիս է մի չնչին գումար, տարեկան սերմ և հայ գիւղացուն դարձնում է գերին, իր ստրուկը, ամէն տարի կլեպելով նրա բոլոր եկամուտը։

ՅՈՒՄՊԵՏՍ ՎԱՆՈՒՄ

Հինգշաբթի իրիկուն Սամաթիոյ Դաշնակցականները «Գնունի» լսարան[illegible] էին եկեր «Իթթիհատ վէ Թէրաքքը» Կոմիտէին անդամներէն ճարտարապետ Սալիմ բէյը, հաղարապետ Համտի բէյը և ուրիշ զինուորական մը, նոյնպէս անդամ «Իթթիհատ» Կոմիտէի։ Ցորեկի այցելութիւնը խորհրդակցութիւն մը ունեցան Թաղին Դաշնակցական ենթակոմիտէին անդամներուն հետ, հանրային անդորրութիւնը վրդովող զանազան անպատեհութեանց առաջքն առնելու համար։ Այսպէս յայտնուեցաւ որ կարգ մը անյայտ անձնաւորութիւններ գիշերները հրազէն կը պարպեն օդին մէջ։ Թուրք Կոմիտէին ներկայացուցիչները խնդրեցին Դաշնակցական ընկերներէն, համոզել հայերը, եթէ անոնց մէջ կը գտնուին այդպիսի ընթացք ունեցողներ, որ ոչ մէկը հրազէն չը պարպէ իրեն քմահաճոյքին համար, որովհետեւ ատիկա առիթ կը դառնայ կոր զանազան վատամտաւոր մարդկանց ձեռքին մէջ միջամտելու և սուտ լուրեր տարածել հայերու մասին և պղտորում ստեղծել միտքերու մէջ։ Դաշնակցական ենթակոմիտէին անդամները յայտնեցին Թուրք Կոմիտէին ներկայացուցիչներուն, որ իրենց կողմանէ բոլոր միջոցները ձեռք առնուած են թաղին անդորրութիւնը պահպանելու համար և չեն թող տար որ ո և է հայ գտնուի առանց պատասխանատու ընթացքի մը մէջ, միայն կը խնդրեն որ նոյն այդ դիմումը ըլլայ նաեւ թաղին մէջ ապրող միւս ազգութեանց ներկայացուցիչներուն, որովհետեւ ո՛վ գիտէ ինչ մարդիկ են գիշերները օդին մէջ հրազէն պարպողները։ Թուրք Կոմիտէին ներկայացուցիչները իրենց համակրանքը յայտնելով Դաշնակցականներուն, ապահովցուցին որ իրենք պատրաստ են ձեռք ձեռքի տուած աշխատիլ թաղին ապահովութիւնը պահպանելու համար։

ՍԵՖԻՍԱՅԻ մեր թղթակիցը կը ծանուցանէ թէ երկար հիւանդութենէ մը յետոյ նոյն քաղաքին մէջ հոկտ. 12ին մահկանացուն կնքեր է Տիկին Թագուհի Յ. Ասլանեան։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեր է հանդիսաւորութեամբ և խուռն բազմութեան մը ներկայութեամբ։ Հանգուցեալ Տիկնոջ նախաձեռնութեամբ կազմուած Տիկնանց Ընկերութեան կողմէ դամբանական մը խօսեր է Պ. Ս. Հինդլեան։ Հանգուցեալ Տիկինը Թուրքիոյ մէջ ծնած և Վիեննայի մէջ ուսած, կարճ ժամանակ մը ուսուցչութեամբ պարապած է իր ծննդավայր քաղաքը։ Տիկին Թագուհի Ասլանեան, ազնիւ ու բարեսէր, հանրային գործերու մէջ մասնակցութիւն ունեցած է։

«ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ ՅԱՆՈՒՑ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ» անդամները կը հրաւիրուին ներկայ գտնուիլ Ընդհանուր Ժողովին որ տեղի պիտի ունենայ Հոկտ. 19 (Ն. Տ.) ժամը ճիշդ 7ին (Ը. Թ.) Սկիւտարի Ս. Խաչ վարժարանի սրահին մէջ։ Գաւառի և արտասահմանի անդամք,—շրջանաւարտ կամ ոչ, կը խնդրուի յայտնել ընկերակցութեան մասնակցելու իրենց փափաքը ինչպէս նաեւ իրենց հասցէն։

Ընկերակցութեան հասցէն. Պէրպէրեան վարժարան, Սկիւտար, կամ, Դոնիկ-Շէհրիեան, Թիւ 1 Մահմուտիյէ խան Կ. Պոլիս։

ՀԱՅ-ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԵՄ

ՎԱՂԸ ՊԻՏԻ ՔԱՐՈԶԵՆ. —

Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին մէջ ժամը 5ին Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։

⁂ Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամ 5ին Բրօֆ. Յ. Հ. Ճէնիզեան։

⁂ Կէտիկ Փաշայի Ամերիկեան վարժարանին մէջ (Լանկայի եկեղեցին պաշտամունք) ժամը 5ին Սամուէլ էֆ. Վարժապետեան։

⁂ Գայլը Հասաւի մատուռին մէջ ժամը 5.30ին Վեր. Յ. Գ. Գրիգորեան։

⁂ Խասգիւղի մատուռին մէջ ժամը 7ին Վեր. Ս. Յ. Զարիկեան։

* * *

ԵՐԻՏ. ՔՐԻՍ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ

Գումգաբուի Բէթէլին մէջ ժամը 9ին։

⁂ Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամ 8ին։

⁂

Լանկայի եկեղեցին Հաղորդութեան Ս. Խորհուրդը պիտի կատարուի վաղը ժամը 9.30ին Գայլը Հասաւի մատուռին մէջ։ Սեղանին պիտի պաշտօնեն Տօքթ. Հ. Ս. Պարնըմ և Վեր. Յ. Գ. Գրիգորեան։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՖՐԱՆՔՖՈՐԹ, 30 հոկտ. — Ֆրանքֆուրթէր Ցայթունգ կ'իմանայ Սոֆիայէն. «Բ. Դուռը, երէկ, պաշտօնապէս հաղորդեց թէ պատրաստ է ուղղակի բանակցութիւններ կատարելու Պուլկարիոյ հետ։ Հաւանական է որ Նախարարաց Խորհուրդը այսօր զբաղի պուլկար պատուիրակներու անուանման խնդրով բանակցութեանց համար։

ԼՈՆՏՈՆ. — Ռէօյթըր կ'իմանայ թէ անհիմն է Նոյէ Ֆրայէ Բրէսէի այն լուրը, որուն համաձայն, Վիեննայի անգլիական դեսպանը հրահանգներ ստացած ըլլայ Ֆրանց-Եօզէֆ կայսեր ծանուցանելու թէ Անգլիա ո և է արգելք չպիտի յարուցանէ Պոսնա-Հերսեկի կցման։ Ռէօյթերի գործակալութիւնը կը յարէ թէ այսպիսի հրահանգ մը չէ տրուած և թէ ո և է փոփոխութիւն առաջ եկած չէ Անգլիոյ դիրքին մէջ։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

17 Հոկտեմբեր 1908

Օսմ. Միացեալ փոխառեալ պարտաթուղթ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Դչ.	98 36
» ամէնէն վար գինը	»	98 30
» » վեր »	»	99 10
» երեկոյ գոցուեցաւ	»	98 39

Րումէլի Երկաթուղի

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Ֆր.	166 5/8
» ամէնէն վար գին	»	166 5/8
» » վեր	»	167 5/8
» երեկոյ գոցուեցաւ	»	166 3/4

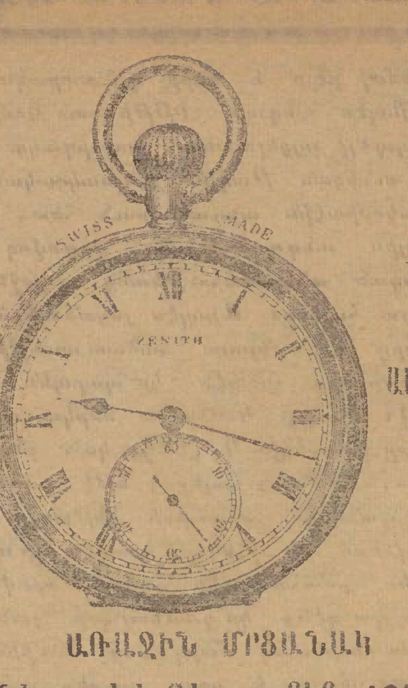

ՈՐՆ Է
ԱՄԵՆԷՆ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՈՒԱԾ
ԵՒ
ԱՄԵՆՈՒՍՏ ԳՆԱՀԱՏՈՒԱԾ
ՄԻԱԿ ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԱՄԷՆ ՄԵՏԱՂԷ ԵՒ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՄԲ
Ընդհ. Ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար
Գ. ՍԱՐԳԻՍՕՖ եւ Ընկ.

ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ
Նէօշադէլի Դիտարանին. 1903

ԶԵՆԻԹ

ՄԵԾ ՄՐՑԱՆԱԿ ՓԱՐԻԶ, 1900

ՈՐՆ Է
ԺԱՄԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԵՆԱՎԵՐՋԻՆ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԵԱՆՑ
ԲԱՐՁՈՒՆՔԻՆ ՎՐԱՅ ԳՏՆՈՒՈՂ
ԺԱՄԱՑՈՅՑԸ

ԹԻՒ 16 — ՊԱՀԾԷ ՏԱՃՐԻ — ԹԻՒ 16
Օւզուն-Չարշը հաստատութեան դիմացը
Կ. ՊՈԼԻՍ

ԱՐՏԱՔՈՅ ՄՐՑՄԱՆ
Անդամ ժիւրիի, Միլան. 1906

Մեր յարգոյ յաճախորդներուն դրականապէս ապացուցանելու համար մեր ԶԵՆԻԹ ժամացոյցին ուրիշ ամէն ժամացոյցներէ ունեցած բացարձակ առաւելութիւններ, վերոյիշեալ երեք յաջողութիւններէն, այսինքն՝ Գրբախնամ յօրինուածք, տոկունութիւն եւ բարձր ճշդութիւն (haute précision), միայն մէջ իսկ բերացող ԶԵՆԻԹ ժամացոյց մը եթէ գնորդներու կողմէ մեզ վերադարձուի. պատրաստ ենք վճարելու փոխարժէքը, առանց ո եւ է առարկութեան։ 50—29

La Grande Fabrique
S. Stein

1908Ի ՁՄՐԱՆ ԵՒ ԱՇՆԱՆ
ՆՈՐՕՁՒՆԵՐԸ
ՓՆՏՌԵՑԷՔ
ՇԹԱՅՆ
ՎԱՃԱՌԱՏԱՆՑ ՄԷՋ
ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

ԱՄԷՆ ՏԵՂ
ՓՆՏՌԵՑԷՔ

Կովկասի հանքային ջուրերը, Ռուս կառավարութեան կողմէ արտօնուած եւ ծախուած, «Նարզան եւ Էսսէնթուքի թիւ 20» անունով։

ՆԱՐԶԱՆը ախորժելի հանքաջուր մըն է որ արիւնը կը մաքրէ եւ ֆիզիքական ուժերը կը կազդուրէ։ Միզամուղի քրոնիկ հիւանդութեանց եւ աւազախտի եւ ուրիշ հիւանդութեանց դէմ ազդեցիկ է։ Ախորժակ ալ կը գրգռէ։ «Էսսէնթուքի թիւ 20» լաւագոյն հանքային ջուրն է սեղանի համար։ Ստամոքսին թթուութիւնը կը չէզոքացնէ եւ մարսողութիւնը կը դիւրացնէ։ ՆԱՐԶԱՆ ԵՒ ԷՍՍԷՆԹՈՒՔԻ ԹԻՒ 20 պաշտօնապէս արտօնուած են բժշկական հեղինակութեանց կողմէ։

Գլխաւոր մթերանոցը եւ գրասենեակը կը գտնուին Պոլիս, Տիվան Եօլու փողոց, թիւ 144, թէ՛ մեծաքանակ եւ թէ փոքրաքանակ կը ծախուին մեր առաջին յաճախորդին՝ «Թի Էքօնօմիք Քօ-Օբէրաթիվ Սօսայթի լիմիթըտի»քով, բոլոր դեղարանները, ճաշարանները, նպարավաճառանոցները եւ այլն։ Նոյնպէս մեր մթերանոցին մէջ կը ծախուի Թաշտէլէնի ջուր, կառավարական քոնթրոլի տակ։

Միակ ներկայացուցիչ ամբողջ Թուրքիոյ, Եգիպտոսի եւ Յունաստանի համար։

50—5 ՌՕԼ. Է. ՇԷԼԱՄՕՆՈՖ

PURGEN

ԲԻՒՐԺԷՆ
ԻՏԷԱԼ ՆՈՐ ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆԸ

ԲԻՒՐԺԷՆ լաւագոյն, ամէնէն հաճելի եւ ազդեցիկ մաքրողականն է, իր աչքանչելի քաղցրով ընտիր շաքարեղէնի մը կը նմանի։ Մեծ քանակութեամբ առնուած պարագային իսկ անվնաս է եւ խիթ չի պատճառեր։ ԲԻՒՐԺԷՆ թէ՛ մեծերու եւ թէ փոքրերու կողմէ հաճոյքով կը գործածուի։ Ապահով կերպով կը բուժէ պնդութիւնը, արիւներբութիւնը, տոհմային ատամախտը, գիրութիւնը, եւայլն եւայլն։

Պահանջել իմինատիվ տուփը։

Կը ծախուի գլխաւոր դեղագործատուներու եւ դեղարաններու մէջ։

Միակ ներկայացուցիչ Թուրքիոյ համար
ԺԱՔ ԻՆՍԷԼԳԷՐԿ
Պոլիս, Պիւյիւք Եէնի խան, թիւ 6 50—47

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻՅԷ

Շիրքէթը Խայրիյէնին 18 վէ 20 նումերօլու վափօրլարը իլէ 15 վէ 25 նումերօլու վափօրլար թէքնէլերինին սիլինտիրլերի թամիր օլունմաք իչին ճէհէթիլէ իքթիրասընա թալիպ օլանլարըն վէ սաիր ղեյրաէ մալումաթ ալմաք իսթէյէնլերին Շիրքէթը մէղքիւրէ խարիճինէ միւրաճաաթ էյլէմէլերի իլան օլունուր։
2 Թըշրինի էվվէլ 1324

* *

Սիլիվրին 50 Փրշը, վէրմիկ 150 գըյէ, սաաթ 30 մարիլ, էհրլի սիյահ պոյա 130 գըյէ, մաքինա բումթուլիսի 4000 քիլօ, սրապա մօփը 7

Պալէատէ մուհարրէք էչխանէն միւհաքատալարը պիլիճրա Թալիպլէրի էօնիւմինտէ գալաղը վէ դարապը դամի մահը հալին 18րնձի ճումա Երթեսի կլսնի իխա օլունաճաղը ճիհէթլէ 100ու 5 թէմինիլի իլէ իխաալէը արզու խօնլէրին եէվմը մէզքիւրէ աէյլին Շիրքէթը Խայրիէ խառիճինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։
Միւտիրիյէթ
11 Թըշր. Էվվէլ 322

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 3,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 3,700,000 Ֆր.
ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ՝ Ադրիանուպոլիս, Գալաթա, Պոլիս (Ղալաթիա եւ Պոլիս), Մանաստըր, Սկիւպ եւ Իզմիր։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ [illegible] կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ եւ Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաեւ միւս օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրներ։ Ընթացիկ հաշիւներ կը բանայ։ Արժէթղթոց վրայ փոխատուութիւններ կ'ընէ։ Ստացողական հրամաններ կը կատարէ եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ։ Չէքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ եւ արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Աւանդներ կ'ընդունի ի տես, ժամկէտի եւ 3, 6, 9, 12 ամսուան պայմանաժամներով։ Վերջապէս սեղանաւորական ամէն գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով։ Պանք տը Սալօնիք ճոխ [illegible] [illegible] [illegible] Սնտուկ մը ունի յատուկ [illegible] պայմաններով։ 50 31

ՏՕՔԹ. Ս. ՈՒՆՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով ելեքտրականութեան ու ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած saıf օդի, տիաֆանօսքօբիի, պռօնքօսքօբիի, էզօֆակօսքօբիի ու ամէնէն նորահնար մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ՝ խլութիւնը, գլխացաւը ու հինցած ցաւերը, ականջի խժալը ու ականջի, քիթի, բերնի, կոկորդի ու խաչակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Նամանաւանդ երեսի ու քիթի վրայ եղած տձեւութիւնները, որոնք ցարդ անբուժելի նկատուած էին, առանց գործողութեան, կատարելապէս կը չքէ նորահնար գործիքով մը, որուն շնորհիւ բազում այդ կարգի հիւանդներու Եւրոպայի մէջ բժշկուած ըլլալը կ'ապացուցանէ։

Վիզի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ եւ տղոց կոկորդի նշիկները (պատէմճիք) կը հանէ, առանց արիւնահոսութեան իր մասնաւոր գործիքովը։

Հիւանդ կ'ընդունի մինչեւ կէս օր, Պահճէգաբու, Համիտիյէ սէպիլի դէմ, Սըրիկ Իւթիւճեան դեղարանը. իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա, Շիշլի ճամբայ, Թագսիմ, Փրանս. հիւանդանոցին դէմ, թիւ 41։

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը դիմող ամէն հիւանդները, իսկ վկայեալ աղքատները ամէն օր ձրիաբար դարմանելու պատրաստ է։ 12—6

ԱՄԷՐ ՊԻՔՈՆ

Ամենաբարձր գնահատումներու արժանացած գոհարդիւն առաւելութեանց։

Ա.Ս.ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ՝ Պօն, Ալժէրի, Մարսիլիա, Ռուան, Փօրթօ, Բարիզ, Լըվալուա-Բերրէ
ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ՝ Ֆիլատելֆիա, Ալժէ, Օրան, Լիոն, Սէթ, Ցինօն, Պարսելոնա, Ժընեւ

A. PICON
AMER PICON

ԱՄԷՐ ՊԻՔՈՆԸ, ամէնէն շատ քինքինա պարունակող սա կազդուրիչ ըմպելին, պատրաստուած է ալժէրիական հողի յատուկ տունկերով։ Իր կազմին ու հակատենդային յատկութիւններուն համար է որ կը յանձնարարուի անոր գործածութիւնը։ Ասոր մէկ թեթեւ փառով կամ ճաշէն առաջ առնուած ատեն՝ բարեբեր ազդեցութիւն մը կ'ունենայ։ Այդ ըմպելիին շնորհիւ՝ մարդուս սպառած ուժերը կը վերանորոգուին եւ ախորժակ գրգռի կը մղէ։

Ծանօթ. — Անխիղճ մ բերել մեր վաճառող նէյը կեղծած ըլլալնուն, Ամէր Պիքոն պահանջ մեր բոլոր յաճախորդներուն խորհուրդ կուտանք առաջնակարգ տուներու միայն դիմել, որպէս զի կեղծիքը չառնեն. պէտք է պահանջեն որ շիշերը Իւնիօն տէ Ֆապրիքանթ գրոշմը կրեն։

Միակ Ներկայացուցիչ Կ. Պոլսոյ մէջ
Գ. Լ. ԲԱՐՍԱ.
Գ. Գ.
Ա. Ռէչքիւ Ղալաթիա
Էքօնօմիք Գօօբէրաթիվ Ղալ., Բերա, Պոլիս եւ Գատըգիւղ
Բոդոտօբուլօ եւ Մէլէթիատիս Ղալաթիա
Ժ. Սթավրօբուլօ
Սթավրօբուլօ Եղբարք »
Քօթթաքի Եղբարք »
Թէպէթօղլու եւ Ընկ. »
Ժան Բ. Տէսիլաս »
Վէնսան Գաստաղեան (դաղեհ.) Պոլիս
Մէհմէտ Բեազիտ »
Թ. Լինօ »
Գ. Սէֆէրեան »
Ժ. Վօնթիզիանօս եւ Ընկ. »
Էմիլ Լանդրան Բերա
Տէմէթրաքօբուլօ եղբ. ք եւ Ընկ »
Թ. Սաւրեան Բերա, Կ. Պոլիս, Ղալաթիա
Սօսիէթէ տէ Բրատիւքթէօր աը Ֆրանս Բերա
եւլն եւլն եւլն. 50—37

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ն. ՊԱՔԷ ու ԸՆԿ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ
Նոյ. 3ին, Իմէրէդի, Սեւ ծովէն
Նոյ. 3ին, Սիրֆասի, Մարսիլիայէն
Նոյ. 10ին, Փօեթ, Մարսիլիայէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Նոյ. 4ին, Իմէրէդի, Մարսիլիա
Նոյ. 4ին, Սիրֆասի, Սեւ Ծով։
Նոյ. 11ին, Փօեթ, Մարսիլիա։

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 Ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 Ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 Ֆր. (Տիէպի ճամբով)։
Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփհանէ, քարափին վրայ։
15 50—31 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ.—Օսմ. Հանր. Պարտքի Թողեալ Հասոյթներու Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ ամէն անձ որ խաղող կը գնէ գինի պատրաստելու համար, պէտք է նախապէս դիմեն ստորեւ յիշուած Հանր. Պարտքի գործակալութեանց, չիրէ-մէմուրներուն, կամ մաքսային հսկողներուն, խաղողները քոնթրոլ ընելու եւ արձանագրելու համար։ Այն պարագային երբ հաստատուի թէ գինին պատրաստուած է առանց քոնթրոլի, ձեւակերպութեան եւ արձանագրութեան չենթարկուած խաղողով, այդ գինիները մաքսանենգուած պիտի նկատուին եւ միւսի կրկնապատիկ տուրք պիտի գանձուի։

Կեդրոն	Շրջանակ	Գործակալութիւն
Ղալաթիոյ ոգելից ըմպելիներու մաքսատունը	Բերա, Պէշիկթաշ, Գապաթաշ, Ֆնտըգլը, Սալը Բազար, Թօփհանէ, Մումհանէ, Էսկի Պալըգ Բազար, Եաղգափան, Գասըմ Փաշա, Խասգիւղ, Հալըճըօղլու։	Կեդր. միւտիրիյէթ ոգելից ըմպելիներու
Մրգեղէններու մաքսատուն	Էմին Էօնիւ	
Պոլսոյ	Սիրքէճի Աղայէն մինչեւ Խարիճէ Գաբուսի, Այվան Սէրայի, Պալաթի, Ֆէնէրի, Ճիպալիի, Ունգափանի նաւամատոյցները։	
Սարըեար	Րումէլի Գավաք, Սարըեար Եէնիմահալլէ, Մէսարպուրնու	
Պէօյիւքտէրէ	Պէօյիւքտէրէ, Քէֆէլիքէօյ Աղաճ Ալթը։	Սարըեարի մէմուրիէթ
Թարապիա	Թարապիա։	
Եէնիգիւղ	Եէնիգիւղ՝ մինչեւ Սթէնիա։	
Րումէլի Հիսար եւ Պոյաճըգիւղ	Սթէնիայէն Միրկէօն, Պոյաճըգիւղ, Րումէլի Հիսար, Արնաւուտգիւղ, Գուրուչէշմէ, Օրթագիւղ, Պէպէք։	Արնաւուտգիւղի մէմուրիէթ
Չէնկէլքէօյ	Գանտիլլի, Վանիքէօյ, Չէնկէլքէօյ, Պէյլէրպէյ, Իսթավրոս	Սկիւտարի մէմուրիէթ
Սկիւտար	Գուզկունճուգ, Սկիւտար, Չամլըճա։	
Գատըգիւղ	Հայտար Փաշա, Գատըգիւղ, Մօտա, Գուլամըշ, Ֆանարպաքի	Գատըգիւղի մէմուրիէթ
Գումգաբու	Գումգաբու, Լանկա, Սամաթիա, Եէտիգուլէ, Գապը Չէշմէ եւ շրջակայքի սահմաններէն անդին։	Գումգաբուի մէմուրիէթ

6—4 ԸՆԴՀ. ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՐՊԻՈՅ ԿԱՐՄԻՐ-ԽԱՉԻ ՊԱՐԳԵՒԱՒՈՐ ՊԱՐՏԱԹՈՒՂԹԵՐԸ

ամէնքն ալ 22 ֆրանքէն մինչեւ 50 ֆրանք կ'արժեն. այս յառաջատուական սակը խնայողական դրամագլուխ մը կը ձեւացնէ։ Այդ վճարումէն զատ կրնան մինչեւ 1981 պարգեւաւոր թիրաժներու մասնակցիլ։ Յառաջիկայ դիւամը տեղի պիտի ունենայ 1908 Հոկտ 1/14ին. մեծ պարգեւն է 200,000 ֆրանք։ Այս պարտաթուղթերը, որոնք անվիճելի ապահովութիւն մը կ'ընծայեն, Սերպիոյ ազգային պանքան դրուած 4 % սերպիական ռանթերով երաշխաւորուած են։ Անոնց չափաւոր գինը նկատի առնելով, աւելի բարձրանալու հաւանկարը կ'ընծայեն, անսովոր բախտաւորութեան մը հետ մէկտեղ, շնորհիւ կարեւոր պարգեւներով թիրաժներու արագ յաջորդութեան։

Սերպիոյ Կարմիր-Խաչի պարգեւաւոր պարտաթուղթերը կարելի է գնել ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ ՖԷՐԱՅՆԷ եւ ՏԷՕՑՉԷ ՕՐԻԷՆԹ ՊԱՆՔԻ Բերայի ու Պոլսոյ գործակատարութիւններէն։ 25—13

ՊԱԼՔԱՆ
Առանձնաշնորհեալ ապահովագրական ընկ.

Դրամագլուխ եւ պահեստ Ֆրք. 9,500,000
Վերապահովագրական դրամագլուխ եւ պահեստ » 142,750,009

ՊԱԼՔԱՆ ընկերութիւնը կ'ապահովագրէ հրդեհի դէմ ամէն տեսակ կալուած, կարասի եւայլն, Կ. Պոլսոյ եւ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ շատ դիւրամատչելի պայմաններով, իսկ իր միւս երկրորդ ճիւղը որ անմրցելի գիներով եւ պայմաններով օժտուած է, կը կատարէ խառն ապահովագրութիւն, ընտանեկան, մանուկներու, եւայլն եւայլն։ 50—46

Ընդհանուր գործակալ Թուրքիոյ Խ. ՖՐԱՆԿԻՒԼՕՖ եւ Ընկ
Պոլիս, Անանիասիս խան

ԹՈՄԱՍ ՔՈՒՔ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒԻՔ
Ընդմէջ Հըլլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	1069	[illegible]	4311	[illegible]	1561	Մարսէյլ	3703	Սոֆիա	1119
[illegible]	3607	[illegible]	938	[illegible]	3720	[illegible]	3557	Տիֆլիս	1735
[illegible]	1541	[illegible]	2363	[illegible]	1600	[illegible]	1057	[illegible]	119
[illegible]	2277	[illegible]	1713	[illegible]	595	Մանչեսթըր		[illegible]	1203
[illegible]	1822	[illegible]	504	[illegible]	2354	Մունիխ	3419	[illegible]	1823
[illegible]	1284	[illegible]	3404	[illegible]	5540	[illegible]	1938	Ս. Պետերբուրգ	1545
[illegible]	1481	[illegible]	1530	[illegible]	1080	Օտեսա	4100	[illegible]	3337
[illegible]	1871	[illegible]	1841	[illegible]	1058	[illegible]	4056	[illegible]	1470
[illegible]	1557	[illegible]	954	[illegible]	2307	[illegible]	1535	[illegible]	362
[illegible]	1944	[illegible]	1828	[illegible]	1700	[illegible]	1637	[illegible]	1914
[illegible]	1094	[illegible]	349	[illegible]	1053	[illegible]	510	[illegible]	1337
[illegible]	2729	[illegible]	1562	[illegible]	2272	[illegible]	2869	[illegible]	2391
[illegible]	1831	[illegible]	5060	[illegible]	1648	[illegible]	1558	[illegible]	1350
[illegible]	6285	[illegible]	1143	[illegible]	3191	[illegible]	1613	[illegible]	1906
[illegible]	2905	[illegible]	1011	[illegible]	724	[illegible]	1789	[illegible]	
[illegible]	895	[illegible]	1695	[illegible]	1278	[illegible]	186	[illegible]	

[illegible]
Քօյքնզօ չոգենաւը, Նաւապետ Պրանթըն։
[illegible]
Թօֆիօ չոգենաւը, Նաւապետ Ցայմ, նոյ. 1ին։ Քէօսթէնճէ եւ Օտեսա։
Դիմել Գործակալներուն Ճ. ՀՈՒՏ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Թիւ 22- 24, Պիւյիւք Մէյլէթ խան, Ղալաթիա 19 50—17

ՄՕՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սեդի	Նայդօգրիս
Մինիս	Էմկյսիս
Րափսիս	Գուզիրիս
Թէյպըր	Մօհրիս
Նարպօն	Ֆայկի
Նավարին	Ֆարօս
	Թիգս

Ասոնցմէ զոյգ մը շաբաթական [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible],

Երկրորդ կարգի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Կ. Պոլսէ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 15
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 11

[illegible] [illegible] [illegible] Ղալաթիոյ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 24 [illegible]

Ամերիկայի եւ Եւրոպայի [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Դիմել առ Ճ. Վ. ՈՒԻԹՈԼ եւ Ընկ.
Գործակալք
Ուրթել խան [illegible] [illegible], Պոլիս
ՃԷՅՄ ՄՕՍ Ընկ.
50—29 31 Ճէյմս Սթրիթ, Լիվըրփուլ.

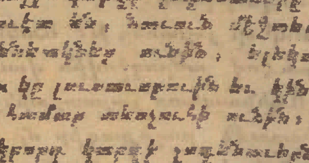

Cie RUSSE

Navigation à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթուան երթեւեկութիւններ
Հոկտեմբեր
Դշ. 8/21 Իւտէսիլ, Սինոպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Րիզէ եւ Պաթում. [illegible] [illegible] ժամը 10ին։
Դշ. 8/21 Օտեսա. [illegible] ժամը 4ին։
Եշ. 9/22 Իզմիր, Պիրէոն եւ Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։
Եշ. 9/22 Օտեսա. ժամը 4ին։
Ուր. 10/23 Սեվաստոպոլ, ժամը 10ին։
Շբ. 11/24 Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ. 11/24 Տարտանէլ, Միթիլլի, Իզմիր, Պիրէօ, Հանդրա Մէրսին, Իս[illegible], Տրիփոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա. Պօրթ Սայիտ եւ Աղեքսանդրիա. ժամ 4
50—34

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ
ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԷՐԱՅՆ
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ
ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

Դրամագլուխ 130 միլիոն քրոն, ամբողջովին վճարուած։
Պահեստի գումարներ 38,000,000 քրոնի չափ։

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են։ Ցիսուն ղրուշէն վար վճարում չընդունուիր։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան ետ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ ըլլալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100- 150	ոսկի գումարի համար
6	»	151- 200	» » »
10	»	201- 500	» » »
15	»	501-1000	» » «
30	»	1001 եւ անկէ վեր	» »

Վինըր Պանք-Ֆէրայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած ատեն վճարելով տոտրակին պարունակած գումարը։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն խնայուած գումարը պարունակող տետրակ ալ կը յանձնէ անշափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։ 50—20

Խնայողական Սնտուկէն զատ, Վինըր Պանք-Ֆէրայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով։

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ